

जिल्हा सामाजिक व आर्थिक समालोचन

प्रस्तावना

जिल्हा सामाजिक व आर्थिक समालोचन हे प्रकाशन अर्थ व सांख्यिकी संचालनालयामार्फत दरवर्षी प्रकाशित करण्यात येते. सन २००५-२००६ या वर्षासाठी जिल्हा सामाजिक व आर्थिक समालोचन हे प्रकाशन जिल्हा सांख्यिकी कार्यालय, अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, नंदुरबार या कार्यालयामार्फत प्रकाशित केले आहे. जिल्ह्याची ठळक वैशिष्ट्ये प्रकाशनाच्या पहिल्या भागात दिलेली असून दुस-या भागात निरनिराळ्या विषयावरील सांख्यिकी तक्ते दिले आहेत.

दिनांक. १/७/१९९८ पासून धुळे जिल्हयातून नव्याने नंदुरबार जिल्हयाची निर्मिती झाल्यामुळे प्रकाशनाची काही आकडेवारी स्वतंत्ररित्या उपलब्ध न झाल्यामुळे नंदुरबार व धुळे अशी एकत्र आकडेवारी देण्यात आलेली आहे. याची वाचकांनी कृपया नोंद घ्यावी.

या प्रकाशनात जास्तीत जास्त अद्यावत व अचूक माहिती देण्याचा प्रयत्न करण्यात आला आहे. सदरहू प्रकाशनासाठी कार्यान्वयीन अधिका-यांनी वेळेवर सांख्यिकी माहिती उपलब्ध करून दिली आणि या कार्यालयातील कर्मचारी वृंदाने सदरहू प्रकाशनाच्या छपाईसाठी मोलाचे सहकार्य केले त्याबद्दल मी त्यांचा अत्यंत आभारी आहे.

ठिकाण :- नंदुरबार

दिनांक :- 18/1/2007

(एस.सी.बहिरम)
जिल्हा सांख्यिकी अधिकारी ,
नंदुरबार.

फक्त कार्यालयीन उपयोगासाठी

जिल्हा सामाजिक व आर्थिक समालोचन

सन 2005-2006

जिल्हा- नंदुरबार

जिल्हा सांख्यिकी कार्यालय, नंदुरबार.
अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय,
महाराष्ट्र शासन

भाग-1

आर्थिक समालोचन- प्रकरण

2005-2006

भाग-2

सांख्यिकी तक्ते

2005 -2006

अनुक्रमणिका
जिल्हा सामाजिक व आर्थिक समालोचन - 2005-06

जिल्हा - नंदुरबार

तक्ता क्र.	विषय	पृष्ठ क्र.
1	2	3
भाग-1 समालोचन		
.....	जिल्ह्याचा समग्र आढावा	1 ते 10
	दृष्टिक्षेपात जिल्हा	11 ते 17
	रस्ते आणि तालुका सीमा दर्शविणारा जिल्ह्याचा नकाशा	18
	निवडक आलेख	19 ते 21
भाग-2 सांख्यिकीय तक्ते		
1. निवडक निर्देशक		
1.1	निवडक निर्देशक (1960-2004)	1 ते 5
2. लोकसंख्याविषयक आकडेवारी		
2.1	लोकसंख्याविषयक निवडक आकडेवारी	6 ते 7
2.2	लोकसंख्या आणि वृद्धिदर	8 ते 11
2.3	शहरांची वर्गवारी आणि त्यांची लोकसंख्या	12
2.4	मुख्य व सीमांतिक काम करणा-यांचे उद्योगगटनिहाय वर्गीकरण	13
2.5	धर्म व वयोगटानुसार लोकसंख्या	14
2.6	दारिद्र्य रेषेखालील ग्रामीण कुटुंबे	15
3. जिल्हा उत्पन्न अंदाज		
3.1	क्षेत्रवार जिल्हा उत्पन्न व दरडोई जिल्हा उत्पन्न - चालू किंमतीनुसार	16
3.2	क्षेत्रवार जिल्हा उत्पन्न व दरडोई जिल्हा उत्पन्न - स्थिर किंमतीनुसार	17
4. किंमतीविषयक आकडेवारी		
4.1	निवडक कृषिमालाच्या सरासरी घाऊक किंमती	18 ते 19
4.2	जिल्हा मुख्यालयातील महत्त्वाच्या वस्तूंच्या मासिक सरासरी किरकोळ किंमती	20 ते 25
4.3	ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक	26
4.4	किंमतीचे महत्त्वाचे निर्देशांक	27
5. जमीन महसूल, स्थानिक संस्थांचे उत्पन्न/ खर्च, बँकिंग, विमा आणि अल्पबचतविषयक आकडेवारी		
5.1	गोळा केलेला जमीन महसूल	28
5.2	स्थानिक स्वराज्य संस्थांचे उत्पन्न व खर्च	29
5.3	बँक कार्यालये, वर्गीकृत बँकाची संख्या, ठेवी व कर्जे	30
5.4	अल्पबचत कार्यक्रमाची प्रगती	31
5.5	आयुर्विमाविषयक आकडेवारी	32

अनुक्रमणिका

जिल्हा सामाजिक व आर्थिक समालोचन - 2005-06

जिल्हा - नंदुरबार

तक्ता क्र.	विषय	पृष्ठ क्र.
1	2	3
6. कृषि व पदुम विषयक आकडेवारी		
6.1	जमिनीचा वापर	33 ते 34
6.2	निरनिराळ्या पिकाखालील क्षेत्र	35 ते 43
6.3	मुख्य पिकाचे दर हेक्टरी अदाजित उत्पादन	44
6.4	निवडक केंद्रातील पर्जन्य दिवसांची संख्या व एकूण पर्जन्य	45
6.5	विविध साधनाखालील ओलिताचे क्षेत्र	46
6.6	निरनिराळ्या पिकांखालील ओलिताचे क्षेत्र	47 ते 52
6.7	सिंचन विहिरी	53
6.8	कू पनलिका, हातपंप व विद्युत् पंप	54
6.9	लघुपाटबंधा-यांची कामे	55
6.10	मोठे व मध्यम पाटबंधारे प्रकल्प	56 ते 58
6.11	वहिती धारणेचा प्रकार आणि क्षेत्रफळ गटानुसार वर्गीकरण	59
6.12	कृषि अवजारे	60
6.13	पशुधन	61ते 67
6.14	पशुवैद्यकीय संस्था	68 ते 69
6.15	मान्यताप्राप्त पशुवधगृहे आणि त्यात कत्तल केलेल्या पशूंची संख्या	70
6.16	वनक्षेत्र	71
6.17	मुख्य व गौण वन उत्पादने	72
6.18	भूजल मत्स्यव्यवसाय	73
6.19	दुग्ध विकास सहकारी संस्था	74
7. सहकार क्षेत्र		
7.1	विविध प्रकारच्या सहकारी संस्था	75
7.2	सहकारी संस्थांची वित्तीय स्थिती	76
7.3	सहकारी संस्थांची लेखा परीक्षण वर्गाप्रमाणे संख्या	77
7.4	राज्य/जिल्हा कार्यक्षेत्र असलेल्या सहकारी बँकांचे कार्य	78
7.5	सहकारी संस्थांचे कार्य	79 ते 80
7.6	बिगरकृषि सहकारी पत संस्थांचे कार्य	81
7.7	जिल्हा आणि प्राथमिक पणन संस्थांचे कार्य	82 ते 84
7.8	नियंत्रित बाजारपेठांतील कृषि मालाची वार्षिक आवक	85 ते 87
7.9	परवानाधारक सावकारांची संख्या आणि त्यांनी दिलेली कर्जे	88

अनुक्रमणिका

जिल्हा सामाजिक व आर्थिक समालोचन - 2005-06

जिल्हा - नंदुरबार

तक्ता क्र.	विषय	पृष्ठ क्र.
1	2	3
8. वीज आणि परिवहन व दळणवळण		
8.1	विद्युतीकरण झालेल्या शहरांची व गावांची संख्या आणि त्यांची लोकसंख्या	89
8.2	विजेचा वापर	89
8.3	प्रकार व पृष्ठभाग यानुसार रस्त्यांची लांबी	90
8.4	मोटार वाहनांची आणि परवानाधारकांची संख्या	91
8.5	महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळाची प्रवासी वाहतूक	92
8.6	पोस्ट, खाजगी व सार्वजनिक दूरध्वनीची संख्या	93
9. रोजगार व उद्योगविषयक आकडेवारी		
9.1	कारखान्यातील कामगारांची दैनिक सरासरी संख्या	94 ते 98
9.2	रोजगार व स्वयंरोजगार मार्गदर्शन केंद्रातील आकडेवारी	99
9.3	शासकीय व स्थानिक स्वराज्य संस्थांतील कर्मचा-यांची संख्या	100
9.4	निरनिराळ्या उद्योगांतील रोजगार	101
9.5	कृषि व बिगर -कृषि उद्योग	102
9.6	प्रमुख उद्योग गटानुसार उद्योगांची आणि नियमित काम करणा-या कामगारांची	103
9.7	महत्त्वाच्या उद्योग गटानुसार कृषि व बिगरकृषि आस्थापनांची व त्यातील	104
10. शिक्षण		
10.1	शैक्षणिक संस्थांची संख्या	105 ते 106
10.2	शैक्षणिक संस्थातील शिक्षकांची संख्या	107 ते 108
10.3	शैक्षणिक संस्थातील विद्यार्थी संख्या	109 ते 110
10.4	शैक्षणिक संस्थातील अनुसूचित जातीची विद्यार्थी संख्या	111 ते 112
10.5	शैक्षणिक संस्थातील अनुसूचित जमातीची विद्यार्थी संख्या	113 ते 114
10.6	शारीरिक शिक्षण महाविद्यालये, क्रीडांगणे, क्रीडा संस्था आणि क्रीडा शिष्यवृत्तीधारक	115
10.7	इयत्तानिहाय विद्यार्थ्यांची संख्या	116 ते 117
11. सार्वजनिक आरोग्य		
11.1	सार्वजनिक व शासन सहाय्यित वैद्यकीय सुविधांची माहिती	118 ते 119
11.2	नोंदणी केलेल्या जन्म-मृत्यूंची संख्या	120
11.3	विविध कारणानुसार मृत्यूंची संख्या	121
11.4	माता व बाल संगोपन कार्यक्रमांतर्गत लस टोचणी	122
11.5	कुटुंब कल्याण कार्यक्रम	123

अनुक्रमणिका
जिल्हा सामाजिक व आर्थिक समालोचन - 2005-06

जिल्हा - नंदुरबार

तक्ता क्र.	विषय	पृष्ठ क्र.
1	2	3
12. योजना		
12.1	विविध विकास शीर्षाखाली झालेला योजनांतर्गत खर्च	124 ते 125
12.2	रोजगार हमी योजना	126
12.3	रोजगार हमी योजनेखाली घेतलेली कामे, त्यावरील रोजगार व खर्च	127
12.4	पिण्याच्या पाण्याच्या सोयी व टंचाईसंबंधी केलेल्या उपाययोजना	128
12.5	रासायनिक खतांचे वाटप	129
12.6	साखर कारखाने	130
12.7	वीस कलमी कार्यक्रमाची भौतिक प्रगती	131
12.8	स्थानिक विकास कार्यक्रम (लोकसभा मतदार संघ)	132
12.9	स्थानिक विकास कार्यक्रम (विधानसभा मतदार संघ)	132
12.10	स्थानिक विकास कार्यक्रम (राज्यसभा सदस्य)	133
12.11	स्थानिक विकास कार्यक्रम (विधानपरिषद सदस्य)	133
13. न्याय व प्रशासन		
13.1	पोलीस अधिकारी/ कर्मचारी यांची संख्या	134
13.2	दिवाणी व फौजदारी न्यायालयांत निकाली काढलेली कामे/प्रकरणे	135
14. संकीर्ण		
14.1	चित्रपट गृहविषयक आकडेवारी	136
14.2	मुद्रणालये आणि त्यांनी प्रकाशित केलेली वर्तमानपत्रे व नियतकालिके	137
14.3	लोकसभा व विधानसभा निवडणूकाबाबतची आकडेवारी	138 ते 139

* * *

आर्थिक समालोचन - जिल्हा नंदुरबार

जिल्हयाचा इतिहास व वैशिष्ट्ये

श्रीकृष्णाच्या पदस्पर्शाने पावन झालेला नंदुरबार जिल्हा आकाराने इतर जिल्हयाच्या तुलनेने लहान असला तरी अनेक वैशिष्ट्यांनी समृद्ध आहे. प्राचीन काळी हा प्रदेश **कृषिक** म्हणून ओळखला जाई. रामायण - महाभारत, सदशकुमार चरित्रामध्ये तसे उल्लेख आढळतात. त्यानंतर यादव काळात राजा सेऊनचंद्राच्या नंतर **सेऊनदेश** या नावानेही प्रचलित होता. महाभारताच्या भिष्म पर्वात विविध प्रदेशांचा गोमाता , मंदका , खंडा विदर्भा व रुपवाहिका असा उल्लेख आढळतो. त्यातील खंडा म्हणजे **खानदेश** असा अर्थ पाश्चात्य इतिहासकारांनी लावला आहे. तर काही अभ्यासकांच्या मते खानदेशचे पूर्वीचे **कन्हदेश** म्हणजे कृष्णाचा देश असे होते. आजही नंदुरबार शहराचा उल्लेख **नंदनगरी** या नावाने करतात.

धुळे , नंदुरबार व जळगांव या तीनही जिल्हयाचा प्रदेश मध्ययुगीन काळापासून खानदेश या नावाने ओळखला जात असे व एकच जिल्हा म्हणून धुळे मुख्यालयापासून कारभार चालत असे. तथापि प्रशासनाच्या दृष्टीने 1906 मध्ये खानदेशचे पूर्व खानदेश व पश्चिम खानदेश असे दोन जिल्हयात विभाजन झाले. 1 जुलै 1998 पासून धुळे जिल्हयाचे विभाजन होऊन नंदुरबार मुख्यालय असलेला नंदुरबार, नवापूर, तळोदा, अक्कलकुवा, अक्राणी व शहादा या 6 तहसीलांचा मिळून नंदुरबार जिल्हा निर्माण करण्यात आला.

साधारणपणे नंदुरबार जिल्हयांची थोडक्यात वैशिष्ट्ये खालीलप्रमाणे

अ) आदिवासी क्षेत्र

नंदुरबार जिल्हयात अनु.जमातीची लोकसंख्या मोठ्या प्रमाणावर असून महाराष्ट्र राज्यात जिल्हा चौथ्या क्रमांकावर आहे. 2001 जनगणनेप्रमाणे असलेल्या 13.12 लाख लोकसंख्येपैकी 65.50 टक्के लोकसंख्या अनु.जमातीचे प्रतिनिधीत्व करते . आदिवासी उपयोजना क्षेत्राचे एकूण क्षेत्रफळ 3517.50 हेक्टर एवढे असून जिल्हयाचे एकूण भौगोलिक क्षेत्राशी टक्केवारी 70.43 एवढी आहे. एकूण 6 तालुक्यापैकी नवापूर , तळोदा , अक्कलकुवा व अक्राणी हे चार तालुके पूर्णपणे तर शहादा व नंदुरबार हे दोन तालुके अंशतः आदिवासी उपयोजना क्षेत्रात समाविष्ट आहेत . जिल्हयात प्रामुख्याने भिल्ल , पावरा , गावित ,कोकणी ,धानका व नाईक या आदिवासी जमाती आहेत . या जमातींच्या सर्वांगीण विकासासाठी 1 एप्रिल 1977 पासून आदिवासी उपयोजना सुरु करण्यात आली असून तळोदा व नंदुरबार येथे एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्पाची स्थापना देखील त्याचवेळी झालेली आहे . 2001 जनगणनेनुसार नंदुरबार प्रकल्पात नवापूर (161) , नंदुरबार (108) या तहसिलातील 269 गांवाचा समावेश असून तळोदा प्रकल्पातर्गत तळोदा (93) , अक्कलकुवा (193) व अक्राणी (163)व शहादा तहसिलातील 145 गांवे अशी एकूण 594 गांवाचा समावेश होता. त्याचप्रमाणे नवापूर, नंदुरबार , तळोदा ह्या तीन नागरी शहरांचा समावेश आदिवासी उपयोजना क्षेत्रात आहेत.

ब) डोंगराळ विभागाच्या विकासासाठी विशेष कृती कार्यक्रम

डोंगराळ विभागाच्या विकासाचा खास कार्यक्रम राज्यामध्ये 1992 पासून कार्यान्वित करण्यात आला असून 19 जिल्हयातील 72 तहसिल पूर्ण गट व 23 तहसिल उपगट असे डोंगरी विभागाचे क्षेत्र विशिष्ट निकषाच्या आधारे शासनाकडून घोषित करण्यात आले आहे . नंदुरबार जिल्हयात नवापूर,अक्कलकुवा ,अक्राणी हे तीन तहसिल पूर्ण गट असून शहादा व तळोदा हे दोन तहसिल उपगट म्हणून आहेत. सन 2005-06 या वर्षात या कार्यक्रमांतर्गत 200 लाख अनुदान उपलब्ध झाले होते. त्यापैकी 151.52 लाख रूपये एवढा खर्च झालेला आहे.

क) अवर्षण प्रवण क्षेत्र योजना

जिल्हयातील सहा तहसिलपैकी संदर्भ वर्षापासून नंदुरबार, तळोदा, अक्कलकुवा व अक्राणी हे चार गट अवर्षण प्रवण क्षेत्र म्हणून ठरविण्यात आले आहेत.

ड) सरदार सरोवर प्रकल्प

सरदार सरोवर प्रकल्प हा आंतरराज्यीय प्रकल्प आहे . गुजराथ , महाराष्ट्र , मध्यप्रदेश व राजस्थान अशा चार राज्यांचा या प्रकल्पाशी संबध येतो . महाराष्ट्रात नंदुरबार जिल्हयातील अक्कलकुवा तहसिलातील 9 व अक्राणी तहसिलातील 24 अशी एकूण 33 गांवे व त्यातील 4163 कुटुंबे बाधीत होतात तसेच जिल्हयात खाजगी जमीन 1519 हेक्टर वनक्षेत्र 6288 हेक्टर व इतर क्षेत्र (नदी पाजे इ.) 1592 हेक्टर असे एकूण 9399 हेक्टर क्षेत्र बुडीताखाली जाणारे क्षेत्र होते .

नंदुरबार जिल्हयातील बाधीत होणा-या 4163 कुटुंबापैकी 1000 कुटुंबाचे पुनर्वसन गुजराथ राज्यात होणार असून आतापर्यंत 807 कुटुंबांचे पुनर्वसन झाले आहे. राहिलेल्या 3163 कुटुंबांचे पुनर्वसन महाराष्ट्र राज्यातील नंदुरबार जिल्हयात करावयाचे आहे. आतापर्यंत 3009 कुटुंबांचे पुनर्वसन झालेले आहे. सदर कुटुंबांचे पुनर्वसन जिल्हयातील 4975.72 हेक्टर उपलब्ध जमीनीवर व त्यात असलेल्या एकूण 9 गावठाणावर करण्यात आले . नंदुरबार जिल्हयात तळोदा तहसिलातील 5 गावठाणात, शहादा तहसिलात 3 गावठाणात, व अक्कलकुवा तहसिलात 1 गावठाणात पुनर्वसन करण्यात आले आहे. प्रत्येक विस्थापिताला नर्मदा प्राधिकरणाच्या तरतुदीप्रमाणे 502 चौ.मि. क्षेत्राचा निवासी भूखंड उपलब्ध करून देण्यात आलेला आहे . प्रकल्पाचे पुनर्वसन समूहाने करण्यात येत असून प्राधिकरणाच्या तरतुदीप्रमाणे विस्थापितासाठी प्रत्येक गावठाणात पिण्याचे पाणी , शिक्षण , दवाखाने , विद्युत पुरवठा, अंतर्गत रस्ते व जोड रस्ते , पंचायत घर इत्यादी आवश्यक नागरी सुविधा पुरविण्यात आल्या आहेत . गावठाण घरे बांधण्यासाठी कौले , बांबू इत्यादी शासनातर्फे अनुदान म्हणून दिले जाते .इतर जोडधंद्यासाठी कुक्कुटपालन , दुधदुभत्यांच्या धंद्यासाठी दुभती जनावरे यासाठी शासकीय मदतही दिली जाते . आजअखेरपर्यंत या वर्षात 3009 कुटुंबांना 3995.54 हेक्टर जमीन शेतीसाठी दिली असून निवासी भूखंड 2606 वाटप करण्यात आले आहेत .

इ) ठळक वैशिष्ट्ये व प्रेक्षणीय व धार्मिक स्थळे

- शहादा तहसिलातील प्रकाशे हे तीर्थक्षेत्र प्रती काशी म्हणून प्रसिध्द आहे .
- अक्राणी तहसिलमधील अस्तंभा शिखर अश्वस्थामाच्या निवासामुळे प्रसिध्द आहे .
- नंदुरबार येथे शिरीषकुमार यांचे हुतात्मा स्मारक .
- तोरणमाळ हे महाराष्ट्रातील क्रमांक दोनचे थंड हवेचे ठिकाण असून पर्यटन स्थळ म्हणून प्रसिध्द आहे.

नंदुरबार जिल्हयाचे भौगोलिक क्षेत्र 5034.23 चौ.कि.मी.आहे. राज्याच्या एकूण क्षेत्रापैकी 1.62 टक्के क्षेत्र व्यापलेल्या या जिल्हयाचा राज्याच्या एकूण क्षेत्रफळाचा विचार करता 31 वा क्रमांक आहे. 2001 च्या जनगणनेनुसार नंदुरबार जिल्हयात राज्याच्या एकूण लोकसंख्येपैकी 1.35 टक्के म्हणजे 1311709 लोक राहतात. राज्याच्या दर चौ.कि.मी.ला लोकसंख्येच्या घनतेच्या तुलनेत जिल्हयाची दर चौ.कि.मी. ला लोकसंख्येची घनता 261 आहे. जिल्हयातील एकूण 947 गांवे 6 तहसिलातील सामुहिक विकास गटात सामावलेली आहेत. जिल्हयात 4 नगरपालिका व पुरुषत्तोमनगर हे नगरपालिका नसलेले शहर असून 5 नागरी क्षेत्रातील लोकसंख्या 202673 आहे. तर नागरी लोकसंख्या एकूण लोकसंख्येच्या 15.45 टक्के आहे.

जिल्हयातील एकूण लोकसंख्येपैकी 84.54 टक्के लोक ग्रामीण भागात राहतात. जनगणना 2001 प्रमाणे जिल्हयातील एकूण लोकसंख्येच्या 65.53 टक्के लोकसंख्या अनु.जमातीचे प्रतिनिधीत्व करते. त्यामुळे जिल्हा प्रामुख्याने * आदिवासी लोकसंख्येचा जिल्हा * म्हणून ओळखला जातो.

1. भौगोलिक रचना

1.1 नव्याने निर्माण झालेला नंदुरबार जिल्हा तापी नदीच्या वरच्या खो-यात महाराष्ट्र राज्याच्या वायव्य दिशेला वसलेला आहे. नंदुरबार जिल्हा 21.00 ते 22.03 उत्तर अक्षांश व 73.31 ते 74.32 पूर्व रेखांश या दरम्यान पसरलेला आहे. त्याचा विस्तार तापीनदीसह 116 कि.मी. आणि गुजराथ राज्यातील सुरत व भडोच जिल्हयाच्या पूर्वेकडील सिमेकडे 120 कि.मी. आहे. जिल्हयाची रुंदी 57 ते 116 कि.मी. कमी अधिक आहे. नंदुरबार जिल्हयाच्या पूर्वेस मध्यप्रदेश व धुळे ,दक्षिणेस धुळे जिल्हा , उत्तरेस गुजराथ राज्य व मध्य प्रदेशातील नेमाड जिल्हा व पश्चिमेस गुजराथ राज्यातील सुरत व भडोच जिल्हे आहेत.

1.2 नंदुरबार जिल्हा सर्वसाधारणपणे गोलाकार असून दख्खन पठाराचा एक भाग आहे. जिल्हयाचे भौगोलिकदृष्ट्या उंचसखलपणा , हवामान , पर्जन्य व जमिनीच्या प्रतीनुसार 3 विभाग पडतात. बहुतांशी आदिवासी वस्ती असलेल्या पहिल्या विभागात सातपुडा पर्वताच्या जंगले आणि डोंगराळ भागाच्या अक्राणी , अक्कलकुवा आणि तळोदा तहसिलांच्या उत्तर भागांचा समावेश होतो. हा भाग दाट जंगले आणि डोंगराळ प्रदेशाचा असून अजूनही दळणवळणाच्या सोयी पूर्ण नाहीत. तथापि आदिवासी उपयोजना व शासनाच्या विशेष योजनामुळे शासनाने मंजूर केलेल्या कामामुळे अक्कलकुवा व अक्राणी तहसीलात दळणवळणाच्या सोयी ब-याच प्रमाणात उपलब्ध झालेल्या आहेत.

1.3 दुसरा विभाग हा सधन तापी खो-याचा पट्टा असून नंदुरबार , शहादा , हे संपूर्ण तालुके आणि तळोदा व अक्कलकुवा तहसीलाचा काही भाग यात मोडतो. हा सिंचन सोयीनीयुक्त असा सुपीक प्रदेश आहे.

1.4 तिस-या विभागात जिल्हयाच्या दक्षिण पश्चिमेस सहयाद्री पर्वताचे फाटे असलेला डोंगराळ भाग असून नवापूर तहसीलाचा समावेश या भागात होतो.

1.5 तापी नदीच्या उत्तरेस सातपुडा पर्वताच्या अनेक रांगा पसरलेल्या आहेत. या दुर्गम पर्वतरांगामुळे या जिल्हयाचा गुजराथ व मध्यप्रदेश राज्यांशी दळणवळणाच्या सोयी सुकर पणे उपलब्ध नाहीत. समुद्र सपाटीपासून या जिल्हयाची उंची सुमारे 180 ते 215 मीटर आहे. तथापि सातपुडा पर्वताच्या काही शिखराची उंची 925 मीटर पर्यंत आहे. 41.5 चौ.कि.मी.क्षेत्र व्यापलेले अति थंड हवेचे **तोरणमाळ** हे उंच ठिकाण समुद्र सपाटीपासून 1155 मिटर्स उंच असून जिल्हयाच्या मुख्यालयापासून 90 कि.मी. अंतरावर आहे. जिल्हयाची वायव्य सीमा सहयाद्री पर्वत राशीनी वेढलेली आहे.

क्षेत्रफळ आणि प्रशासकीय विभाग -

1.6 नंदुरबार जिल्ह्याने राज्याच्या एकूण क्षेत्रापैकी 1.62 टक्के म्हणजेच 5034.23 कि.मी. क्षेत्र व्यापले असून राज्यात क्षेत्रफळाच्या क्रमवारीमध्ये जिल्ह्याचे 31 व्या क्रमांकाचे स्थान आहे. जिल्ह्यातील एकूण 6 तहसिल प्रशासन व मुलकी सोयीच्या दृष्टीने नंदुरबार व तळोदा या दोन उपविभागात विभागले आहेत. नंदुरबार उपविभागात नंदुरबार व नवापूर या दोन तहसीलचा तर तळोदा उपविभागात तळोदा, अक्राणी, अक्कलकुवा व शहादा या चार तहसिलांचा समावेश आहे. क्षेत्र आकारमानात नंदुरबार तहसील (1082.24) चौ.कि.मी. मोठा असून सर्वात लहान तहसील तळोदा (343.20) चौ.कि.मी. आहे. जिल्हा मुख्यालय नंदुरबार हे अहमदाबाद हावडा या पश्चिम रेल्वे मार्गावरील प्रमुख शहर असून राज्याची राजधानी मुंबई पासून अंतर 401 कि.मी. आहे. तसेच नंदुरबार शहर हे रेल्वेलाईनद्वारे देशाच्या विविध शहराशी जोडले गेलेले आहे.

नद्या

1.7 नर्मदा परिसरातील उत्तरेकडील अल्पसा भाग वगळता नंदुरबार जिल्ह्याचा उर्वरित भाग संपूर्णतः तापी व तिच्या उपनद्यांच्या परिसरात येतो. नंदुरबार जिल्ह्यांत सर्वात जास्त तापी नदी सुमारे 60 कि.मी. वाहते तिच्या उपनद्या नागन, शिवण, गोमाई, देहली तर नर्मदा नदीच्या उपनद्या कात्री, देवनाड व उदई आहेत.

हवामान आणि पर्जन्य

1.8 नंदुरबार जिल्ह्याचे हवामान कोरडे असून पावसाळा आणि हिवाळा हे ऋतू वगळता सामान्यतः फार उष्ण आहे. साधारणतः दरवर्षी उन्हाळा मार्च पासून मे पर्यंत, पावसाळा जून ते ऑक्टोबर आणि हिवाळा नोव्हेंबर ते फेब्रुवारी पर्यंत असतो.

1.9 जिल्ह्याचे सरासरी पर्जन्यमान 888 मि.मी. आहे. पश्चिम घाटातील डोंगराळ भागात व सातपुडा पर्वतराशीत पावसाचे प्रमाण अधिक असते. 2006 मध्ये नंदुरबार जिल्ह्यात वार्षिक सरासरी पाऊस 1200 मि.मि. असून अक्कलकुवा तहसिलात 1423 मि.मी. सर्वाधिक तर सर्वात कमी शहादा तहसिलात 914 मि.मी. झाला.

जमीन

1.10 जिल्हयातील जमीन ढोबळ मानाने (1) हलकी (2) मध्यम प्रतीची व (3) काळी कसदार या तीन प्रकारात मोडते. एकूण जमीनीच्या 40 टक्के जमीन हलक्या प्रकारची , 35 टक्के जमीन मध्यम प्रतीची व 25 टक्के जमीन काळी कसदार अशी जमीनीची ढोबळ प्रतवारी आहे. हलक्या प्रतीची मुख्यतः अक्राणी व नवापूर तहसिलाचा पश्चिम भाग आणि नंदुरबार तहसिलाचा दक्षिण भाग यात आहे. या प्रकारची जमीन बाजरी , खरीप ज्वारी , भुईमूग आणि कापूस यासारख्या पिकासाठी उत्तम आहे. मध्यम प्रकारची जमीन जलसिंचनासाठी उपयुक्त असून तिने नंदुरबार , शहादा व नवापूर तहसिलाचा पूर्व भाग व्यापला आहे. काळी कसदार जमिन अक्कलकुवा , तळोदा , शहादा आणि नंदुरबार तहसिलातात आहे. याप्रकारची जमीन तापी नदीच्या किना-यावर मोठ्या प्रमाणात आढळते. याप्रकारच्या जमीनीचा 16 कि.मी. लांबीचा पट्टा खोल सुपीक व कसदार आहे. या पट्ट्याच्या दोन्ही बाजूस भूगर्भातील पाण्याची पातळी अती खोल असल्यामुळे विहिरीपासून जलसिंचन खर्चिक आहे म्हणून आर्थिकदृष्ट्या किफायतशीर नसल्याने मागील 11 वर्षात उपसा जलसिंचन योजना या भागात मोठ्या प्रमाणात राबविण्यात आल्यात. परंतु सध्या बहुतांशी उपसा सिंचन योजना बंद आहेत.

1.11 तथापि तापी खोरे विकास महामंडळामार्फत नंदुरबार जिल्हयात सारंगखेडा व प्रकाशे या ठिकाणी तापी नदीवर उर्ध्वतापी प्रकल्पाचे काम जलदगतीने सुरु असून पूर्ण झाल्यावर नंदुरबार , शहादा व तळोदा या तहसिलात जलसिंचन क्षेत्रात उल्लेखनीय वाढ होण्यास निश्चितच वाव आहे.

2. लोकसंख्या

जनगणना

2.1 2001 च्या जनगणनेनुसार जिल्हयातील एकूण लोकसंख्या 1311709 असून त्यापैकी 663511 पुरुष व 648198 स्त्रिया आहेत. 2001 ची लोकसंख्या ही 1991 जनगणनेपेक्षा 23.45 टक्क्यांनी वाढली आहे. एकूण लोकसंख्येपैकी जिल्हयात शहादा तहसिलाची लोकसंख्या (25.56 टक्के) सर्वाधिक असून तळोदा तहसिलची लोकसंख्या (9.80 टक्के) सर्वात कमी आहे.

लोकसंख्येची घनता

2.2 राज्याच्या एकूण क्षेत्रापैकी 1.60 टक्के क्षेत्र व्यापलेल्या व एकूण लोकसंख्येपैकी 1.35 टक्के व्याप्ती असलेल्या जिल्हयात विरळ लोकवस्ती आहे. देशाच्या 267 व राज्याच्या 257 प्रती चौ.कि.मी. लोकसंख्या घनतेच्या तुलनेत जिल्हयाच्या लोकसंख्येची घनता दर चौ.कि.मी. ला 261 आहे. तळोदा तहसिलातील लोकसंख्येची घनता दर चौ.कि.मी. ला 375 सर्वाधिक असून अक्राणी तहसिलातील लोकसंख्येची घनता सर्वात कमी म्हणजे दर चौ.कि.मी. ला 177 एवढी आहे .

ग्रामीण आणि नागरी लोकसंख्या

2.3 2001च्या जनगणनेनुसार जिल्हयाच्या एकूण लोकसंख्येपैकी 1109036 लोकांचे ग्रामीण भागात वास्तव्य आहे. एकूण 202673 लाख नागरी लोकसंख्येपैकी 46.56 टक्के नंदुरबार या शहरात आहे. तर उर्वरित 53.44 टक्के लोकसंख्या शहादा , नंदुरबार , तळोदा , नवापूर व पुरूषोत्तमनगर या 5 शहरात विभागलेली आहे. नंदुरबार हे जिल्हयातील एकमेव मोठे शहर आहे. जिल्हयातील एकूण लोकसंख्येपैकी 84.54 टक्के लोक ग्रामीण भागात वास्तव्य करतात.

स्त्री - पुरुष प्रमाण

2.4 2001 जनगणनेनुसार जिल्हयातील दर हजार पुरुषामागे स्त्रियांचे प्रमाण 977 असून ग्रामीण भागासाठी व नागरी भागासाठी हे प्रमाण अनुक्रमे 986 व 930 आहे. जिल्हयाची एकूण लोकसंख्या दशवर्षीय बदल , स्त्री - पुरुष प्रमाण , साक्षरता , ग्रामीण व नागरी लोकसंख्येची एकूण लोकसंख्येशी टक्केवारी पुढील प्रमाणे .

वर्ष	एकूण लोकसंख्या	लोकसंख्येतील 1 दशवर्षीय बदल	दर हजार पुरुषामागे स्त्रियांची संख्या	साक्षरता प्रमाण (टक्केवारी)	ग्रामीण लोक - संख्या प्रमाण (टक्केवारी)	नागरी लोक - संख्या प्रमाण (टक्केवारी)
1	2	3	4	5	6	7
1961	570171	--	976	20.31	85.87	14.13
1971	692467	+21.45	968	25.21	84.88	15.12
1981	848010	+27.35	982	29.71	84.73	15.27
1991	1062545	+25.30	974	40.56	84.60	15.40
2001	1311709	+23.45	977	55.80	84.55	15.45

अनुसूचित जमाती

2.5 2001 च्या जनगणनेनुसार जिल्हयाच्या एकूण लोकसंख्येपैकी 65.53 टक्के अनुसूचित जमातीची लोकसंख्या अनु.जमातीचे प्रतिनिधीत्व करते. त्यामुळे नंदुरबार जिल्हा आदिवासी जिल्हा म्हणून ओळखला जातो. राज्याच्या एकूण अनु. जमातीच्या लोकसंख्येपैकी 10.02 टक्के लोकसंख्या नंदुरबार जिल्हयात असून अनु.जमाती लोकसंख्या बाबत नंदुरबार जिल्हा राज्यात 4 क्रमांकावर आहे.

अनुसूचित जाती

2.6 2001 च्या जनगणनेनुसार जिल्हयाचे एकूण लोकसंख्येशी अनुसूचित जातीचे प्रमाण 3.16 टक्के आहे. राज्याच्या तुलनेने जिल्हयात अनु.जातीची लोकसंख्या फक्त अत्यल्प म्हणजे 0.42 टक्के आहे.

साक्षरता (ग्रामीण व नागरी)

2.8 2001 च्या जनगणनेनुसार जिल्हयात एकूण लोकसंख्येच्या 55.80 टक्के व्यक्ती साक्षर असून साक्षरतेचे प्रमाण ग्रामीण भागात 51.10 टक्के तर नागरी भागात 80.30 टक्के आहे. तसेच पुरुष व स्त्री यांचे साक्षरता प्रमाण अनुक्रमे 66.20 टक्के व 45.20 टक्के आहे. जिल्हयात नंदुरबार तहसिलात साक्षरतेचे (65.50 टक्के) प्रमाण सर्वाधिक असून अक्राणी तहसिलात ते (41.90 टक्के) सर्वात कमी आहे.

3. वने

वनक्षेत्र

3.1 जिल्हयाच्या एकूण भौगोलिक क्षेत्रापैकी वनक्षेत्र 94823 हेक्टर म्हणजे 18.89 टक्के आहे. एकूण वन क्षेत्रापैकी सर्वाधिक वनक्षेत्र अक्कलकुवा (45.48 %) तहसिलाने व्यापले आहे. एकूण वनक्षेत्रापैकी वन विकासासाठी धुळे व नंदुरबार जिल्हयात पश्चिम विभाग, उत्तर विभाग, मेवाशी विभाग आणि वनविकास महामंडळ असे वनविभाग कार्यरत असून वनविभागातर्फे वृक्षलावणी, पुर्नलागवड, वनसंधारण, संरक्षण व वनविकासाची विविध कामे केली जातात व वन उत्पादनाचे संकलन केले जाते. या जिल्हयात साग हे इमारती लाकूड प्रमुख वनउत्पादन व डिंक, लाख, चारोळी, तेंदू पाने, रोशागवत व मोहाची फळे, फुले ही गौण वनउत्पादने आहेत.

4) दरडोई जिल्हा उत्पन्न

4.1 सन 2004 - 05 या वर्षाचे नंदुरबार जिल्हयाचे चालू किंमतीनुसार एकूण स्थूल उत्पन्न रू.2769 कोटी एवढे होते .चालू किंमतीनुसार जिल्हयाचे दरडोई उत्पन्न रू. 20344 एवढे होते. सन 2004 - 05 या वर्षाचे नंदुरबार जिल्हयाचे चालू किंमतीनुसार एकूण निव्वळ उत्पन्न रू.2533 कोटी एवढे होते .चालू किंमतीनुसार जिल्हयाचे दरडोई उत्पन्न रू. 18614 एवढे होते.

4.2 सन 2004 - 05 या वर्षाचे नंदुरबार जिल्हयाचे स्थिर किंमतीनुसार एकूण स्थूल उत्पन्न रू.1543 कोटी एवढे होते . स्थिर किंमतीनुसार जिल्हयाचे दरडोई उत्पन्न रू. 11337 एवढे होते. सन 2004 - 05 या वर्षाचे नंदुरबार जिल्हयाचे स्थिर किंमतीनुसार एकूण निव्वळ उत्पन्न रू.1409 कोटी एवढे होते . स्थिर किंमतीनुसार जिल्हयाचे दरडोई उत्पन्न रू. 10354 एवढे होते.

4.3 जिल्हा स्तरावरील उत्पन्नाचे अचूक अंदाज करण्यासाठी प्रदेशाला संचयीत होणारे उत्पन्न ही संकल्पना वापरणे योग्य असले तरी जिल्हा स्तरावरील आर्थिक उलाढालीचा परीणाम जिल्हया पुरताच मर्यादीत राहत नसल्याने संबधीत जिल्हयाला बाहेरून प्राप्त होणारे व संबधीत जिल्हयातून बाहेर जाणा-या उत्पन्नाचे मोजमाप करणे शक्य नसल्याने सदर पध्दतीचा वापर करता येत नाही. त्यामूळे उत्पन्न स्रोत पध्दती (Income Oniginating Approach) या संकल्पनेचा अवलंब करून जिल्हा स्तरावरील उत्पन्नाचे अंदाज तयार करण्यात आलेले आहेत.

4.4 जिल्हा उत्पन्नाचे अंदाज तयार करण्यासाठी लागणारी मुलभूत माहिती अजूनही समाधानकारक रित्या उपलब्ध नाही. प्राथमिक क्षेत्राकरिता बहुतांश आकडेवारी उपलब्ध आहे. मात्र इतर क्षेत्राकरिता आकडेवारी अतिशय अल्पशा प्रमाणात उपलब्ध आहे. ज्या क्षेत्राकरिता जिल्हा स्तरावरील आकडेवारी उपलब्ध नाही. त्या क्षेत्राकरिता जिल्हावार अनुरूप असे निर्देशांक वापरून त्या आधारे राज्य स्तरावरील उत्पन्नाची जिल्हयामध्ये विभागणी करण्यात आलेली आहे.

4.5 आकडेवारीच्या उपलब्धतेचा अभाव अनुरूप निर्देशांकांचा वापर तसेच पध्दतीमधील अंगभूत उणिवा या सर्वामूळे जिल्हा उत्पन्नाचे अचूक अंदाज बांधण्यामध्ये मर्यादा येत असल्याने हे अंदाज ढोबळ मानाने जिल्हयातील उत्पन्नाची पातळी आजमाविण्याकरिता वापरावीत या प्रकाशनात प्रकाशीत केलेले जिल्हा उत्पन्नाचे अंदाज वापरतांना वरील मर्यादा लक्षात घ्याव्यात.

5) औद्योगिक वसाहत

5.1 जिल्हयात नंदुरबार येथे महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाची वसाहत सुरु करण्याबाबत कार्यवाही प्रगतीत आहे . त्याचप्रमाणे नंदुरबार या तहसिलात सहकारी औद्योगिक वसाहतीची नोंदणी झालेली आहे .परंतु यासंबंधीचा प्रस्ताव मंजूरीसाठी अद्याप शासनास सादर केलेला नाही .

6) मार्गपरिवहन व दळणवळण

रेल्वे

6.1 नंदुरबार जिल्हयातून सुरत - भुसावळ हा पश्चिम रेल्वेचा मार्ग नवापूर व नंदुरबार या तहसिलातून जातो. तथापि सुरत - भुसावळ हा रेल्वे मार्ग ब्राडगेज असून एकेरी आहे. त्याची एकूण लांबी 90 कि.मी. आहे .या मार्गावर नवापूर व नंदुरबार ही मोठी रेल्वेस्टेशन धरून 11 रेल्वेस्टेशन आहेत .

रस्त्याची लांबी

6.2 31 मार्च 2006 अखेर जिल्हयात एकूण रस्त्याची लांबी 4465 कि.मी. होती . त्यापैकी 61.12 टक्के जिल्हा परिषदेच्या अखत्यारित 38.67 टक्के सार्वजनिक बांधकाम खात्याच्या अखत्यारित तर 0.21 टक्के नगरपालिका हद्दीत समाविष्ट होते . जिल्हयातून **ब-हाणपूर - अंकलेश्वर** हा प्रमुख राज्य महामार्ग शहादा, तळोदा व अक्कलकुवा या तालुक्यातून जातो . तर **सुरत - नागपूर** हा राष्ट्रीय महामार्ग नवापूर या तहसिलातून जातो .

6.3 पृष्ठभागाचे प्रकारानुसार एकूण रस्त्यांपैकी 51.02 टक्के डांबरी , 26.25 टक्के खडीचे 22.73 टक्के इतर रस्ते होते . तर सिमेंट कॉक्रीटचा रस्ता एकही नाही . 31 मार्च 2006 अखेर रस्त्याची लांबी प्रति चौ.कि.मी. 0.89 आहे .

6.4 एकूण गावापैकी 76 टक्के गावे बारामाही रस्त्यांच्या सोयीनी तर 24 टक्के गावे आठमाही रस्त्यांच्या सोयीनी जोडलेली आहेत .

नोंदणी झालेली वाहने

6.5 दिनांक 29/8/2001 पासून नंदुरबार येथे नवीन उप प्रादेशिक परिवहन कार्यालय उघडले असून तेव्हापासून नंदुरबार जिल्हयात वाहनाची नोंदणी करण्यात येते. नवीन कार्यालय उघडल्यापासून नंदुरबार जिल्हयात एकूण 31 मार्च 2006 अखेर 154055 एवढ्या वाहनांची नोंद झालेली आहे. या मध्ये मोटारसायकल/ स्कुटर्स, इ. वाहनांची संख्या 105319 आहे. तसेच मोटारी जीप 20181 आणि टॅक्टर संख्या 9202 आहे.

मालवाहतूक / वाहतूक संस्था

6.6 नंदुरबार जिल्हयात दिनांक 29/8/2001 पासून मालमोटारी यांची संख्या 9515 एवढी आहे. जिल्हयात रेल्वे मार्ग मर्यादित असल्याने व प्रमुख राज्य महामार्ग जिल्हयातून जात असल्यामुळे रस्ता वाहतूक हे मालवाहतूकीचे प्रमुख साधन आहे.

डाक व तार कार्यालये

6.7 सन 2005-06 या वर्षात जिल्हयात 196 डाकघरे व 167 तारघरे कार्यरत होती. संदर्भ वर्षात जिल्हयात पत्रपेट्यांची संख्या 667 होती. दर लाख लोकसंख्येकरिता डाक कार्यालयाची संख्या 15 एवढी होती.

दूरध्वनी केंद्रे

6.8 जिल्हयातील 46 दूरध्वनी केंद्रातून 2005-2006 या वर्षात 25775 दूरध्वनी कार्यरत होते. सर्वात जास्त नंदुरबार तालुक्यात म्हणजे 9484 दूरध्वनी होते तर सर्वात कमी 499 दूरध्वनी अक्राणी तालुक्यात होती. सार्वजनिक दूरध्वनी केंद्रांची संख्या (पी .सी.ओ.) 2167 एवढी होती.

7). शैक्षणिक सुविधा

7.1 नंदुरबार जिल्हयात सन- 2004-2005 या शैक्षणिक वर्षात 1335 प्राथमिक शाळा, 248 माध्यमिक शाळा, व 60 उच्च माध्यमिक होत्या. व 27 महाविद्यालये होती. 2004-2005 या वर्षात पूर्व प्राथमिक व प्राथमिक 189538, माध्यमिक 101640, उच्च माध्यमिक 17894 आणि उच्च महाविद्यालयात 11321 एवढी विद्यार्थी संख्या होती.

शाळा आणि महाविद्यालये

7.2 जिल्हयात एकही वैद्यकीय महाविद्यालय नाही . तथापी शहादा तालुक्यातील लोणखेडा येथे एक खाजगी अभियांत्रिकी महाविद्यालय आहे .

7.3 नंदुरबार जिल्हयात आदिवासी लोकसंख्या जास्त असल्याने आदिवासी मुलांची शैक्षणिक प्रगतीसाठी 65 आश्रमशाळा कार्यरत असून त्यामध्ये संदर्भ वर्षात एकूण 23969 विद्यार्थी शिक्षण घेत होते .तसेच 48 अनुदानित आश्रमशाळा असून त्यामध्ये संदर्भ वर्षात 17536 विद्यार्थी शिक्षण घेत होते.

इतर प्रशिक्षण कार्यक्रम

7.4 शासनाच्या नवीन धोरणानुसार जिल्हयात एकही व्यक्ती निरक्षर राहू नये म्हणून जिल्हयात साक्षरता मोहीम केंद्र शासनाच्या अनुदानाने कार्यान्वीत आहे .

7.5 2005 -2006 या वर्षात जिल्हयात एकूण 2047 अंगणवाडया कार्यरत होत्या व पैकी 91 मिनी अंगणवाडया कार्यरत होत्या . एकूण 219862 आंगणवाडीतील लाभार्थींना सकस आहार वाटप योजनेचा लाभ देण्यात आला होता .

8 . वैद्यकीय आणि सार्वजनिक आरोग्य सेवा

आरोग्य सेवा व सुविधा

8.1 सर्वांगण वैद्यकीय सेवा राज्य सरकार , स्थानिक संस्था , सेवाभावी संघटना व खाजगी डॉक्टर्स अशा विविध संस्था / व्यक्तीद्वारे पुरविल्या जातात. 2005 -2006 या वर्षात 14 रुग्णालये , 22 दवाखाने , 49 प्राथमिक आरोग्य केंद्रे व 260 प्राथमिक आरोग्य उप केंद्रे स्वास्थसेवा पुरविण्यात सहभागी आहेत. एकूण 3 दवाखाने नगरपरिषदेच्या अधिपत्याखाली कार्यरत आहेत. सर्व प्राथमिक आरोग्य केंद्रे पूर्णतः जिल्हा परिषदेच्या अधिपत्याखाली आहेत. या व्यतिरिक्त 6 फिरते आरोग्य पथके कार्यरत आहेत.

जिल्हा नियोजन

8.2 सन 2005-2006 या वर्षात बिगर आदिवासी, आदिवासी उपयोजना, विशेष घटक योजना,राज्यस्तरीय योजना व अनुशेष योजना मिळून एकूण खर्च रुपये 7533.84 लाख झालेला आहे. त्यापैकी आदिवासी उपयोजनेतर्गत रुपये 2256.38 लाख एवढा खर्च झालेला आहे .

8.3 ग्रामीण विकासासाठी विशेष कार्यक्रमातर्गत रोजगार हमी योजना, संपूर्ण ग्रामीण रोजगार योजना व एकात्मिक ग्रामीण विकास योजना धरून 2005-2006 या वर्षात बिगर आदिवासी व आदिवासी उपयोजना धरून 789.05 लाख खर्च झालेला आहे. त्यापैकी 556.97.08 लाख रुपये खर्च आदिवासी उपयोजनातर्गत करण्यात आलेला आहे.

8.4 जिल्हयाच्या स्थानिक विकास कार्यक्रमातर्गत संदर्भ वर्षात 5 ही मतदार संघातील विविध कामासाठी 370.00 लाख रुपये मंजूर तरतुद आहे. ती.त्यापैकी 310.05 लाख रुपये एवढा खर्च झालेला आहे. सन 2005-2006 वर्षात 159 नविन कामे मंजूर करण्यात आलेली आहेत.

8.5 आदिवासी उपयोजना अंतर्गत नंदुरबार जिल्हयात 4 तालुके पूर्ण व 2 तालुके अंशतः अशा एकूण 6 तालुक्यातून कृषी , जलसिंचन , विद्युत विकास व रस्त्यांची कामे मोठ्या प्रमाणावर घेण्यात आली असून संदर्भ काळामध्ये धडगांव , शहादा या डोंगराळ भागातील रस्ते पूर्ण करण्यात आले .तसेच अक्कलकुवा व अक्राणी तालुक्यातील दुर्गम भागाच्या विकासासाठी मा.मुख्यमंत्री यांनी मंजूर केलेला विशेष कृती कार्यक्रम हाती घेण्यात आला आहे .विद्युत विकासाची कामे प्राधान्याने व जलदगतीने पूर्ण करण्यात आली .आदिवासी विभागातील नवापूर तालुक्यातील रंगावली हा मध्यम प्रकल्प पूर्ण करण्यात येवून जलसिंचनासाठी खुला झाला. त्याचप्रमाणे बिगर आदिवासी योजनेतर्गत शहादा व नंदुरबार हे दोन तालुके अंशतः व नवापूर , तळोदा व अक्राणी हे पूर्णतः आदिवासी उपयोजनेतर्गत समाविष्ट आहेत .अक्कलकुवा तहसिलातील देहली प्रकल्पाचे कार्य प्रगतीपथावर आहे व नवापूर तालुक्यातील नागन प्रकल्प प्रगतीपथावर आहे .

दृष्टिक्षेपात

जिल्हा - नंदुरबार

अ.क्र.	बाब	परिमाण	जिल्हा	महाराष्ट्र
1	2	3	4	5
एक	प्राकृतिक रचना			
1	भौगोलिक स्थान			
	1.1 उत्तर अक्षांश	अंश	21.00 ते 22.03	16.4-22.1
	1.2 पूर्व रेखांश	अंश	73.31 ते 74.32	72.6-80.9
	1.3 क्षेत्रफळ	000चौ.कि.मी.	5	308
2	प्रशासकीय रचना			
	2.1 तालुके	संख्या	6	353
	2.2 शहरे	संख्या	5	378
	2.3 एकूण गावे	संख्या	947	43711
	2.4 पैकी निर्जन गावे	संख्या	12	2616
दोन	स्थानिक स्वराज्य संस्था			
1	महानगरपालिका	संख्या	0	22
2	नगरपरिषदा	संख्या	4	222
3	कटकमंडळे	संख्या	0	7
4	पंचायत समित्या	संख्या	6	350
5	ग्रामपंचायती	संख्या	501	27920
तीन	लोकसंख्या (2001)			
1	ग्रामीण	हजार	1109	55778
2	नागरी	हजार	203	41101
3	एकूण	हजार	1312	96879
4	पुरुष	हजार	664	50401
5	स्त्रिया	हजार	648	46478
6	स्त्रिया प्रति हजार पुरुष	संख्या	977	922
7	अनुसूचित जातींची लोकसंख्या	हजार	41	9882
	7.1 एकूण लोकसंख्येशी प्रमाण	टक्के	3.2	10.2
8	अनुसूचित जमातींची लोकसंख्या	हजार	860	8577
	8.1 एकूण लोकसंख्येशी प्रमाण	टक्के	65.5	8.85
9	घनता (लोकसंख्या प्रति चौ.कि.मी.)	संख्या	261	315

दृष्टिक्षेपात

जिल्हा - नंदुरबार

अ.क्र.	बाब	परिमाण	जिल्हा	महाराष्ट्र
1	2	3	4	5
10	साक्षरतेचे प्रमाण			
	10.1 ग्रामीण	टक्के	51.1	70.4
	10.2 नागरी	टक्के	80.3	85.5
	10.3 एकूण	टक्के	55.80	76.9
	10.4 पुरुष	टक्के	66.20	86.0
	10.5 स्त्रिया	टक्के	45.20	67.0
	10.6 साक्षरतेमध्ये जिल्हयाचा राज्यात क्रमांक	क्रम संख्या	35	दुसरा
11	दारिद्र्य रेषेखालील ग्रामीण कुटुंबे (1997-1998)	लाख	2	3.80
चार	जिल्हा उत्पन्न अंदाज			
1	चालू किंमतीनुसार (1993-94)			
	1.1 एकूण उत्पन्न (स्थूल)	कोटी रु.	2769	371578
	1.2 दरडोई उत्पन्न (स्थूल)	रुपये	20344	36423
	1.3 एकूण उत्पन्न (निव्वळ)	कोटी रु.	2533	328451
	1.4 दरडोई उत्पन्न (निव्वळ)	रुपये	18614	32170
2	स्थिर किंमतीनुसार (1993-94)			
	2.1 एकूण उत्पन्न (स्थूल)	कोटी रु.	1543	208253
	2.2 दरडोई उत्पन्न (स्थूल)	रुपये	11337	20397
	2.3 एकूण उत्पन्न (निव्वळ)	कोटी रु.	1409	182389
	2.4 दरडोई उत्पन्न (निव्वळ)	रुपये	10354	17864
पाच	कृषि (2003-2004)			
1	भौगोलिक क्षेत्र	हजार हेक्टर	503	30758
2	जंगलव्याप्त क्षेत्र	हजार हेक्टर	95	5214
3	जंगलव्याप्त क्षेत्राचे भौगोलिक क्षेत्राशी प्रमाण	टक्के	18.89	16.95
4	शेतीला उपलब्ध नसलेली जमीन			
	4.1 बिगर- शेती वापराखालील	हजार हेक्टर	31	1390
	4.2 पडीत आणि लागवाडीलायक नसलेली	हजार हेक्टर	5	1725
	4.3 एकूण (4.1 + 4.2)	हजार हेक्टर	36	3115

दृष्टिक्षेपात

जिल्हा - नंदुरबार

अ.क्र.	बाब	परिमाण	जिल्हा	महाराष्ट्र
1	2	3	4	5
5	पडीत जमिनीव्यतिरिक्त लागवड न केलेली इतर जमीन			
	5.1 कायम गुरेचरण व इतर	हजार हेक्टर	उ. ना.	1249
	5.2 झाडे-झुडपांखालील	हजार हेक्टर	उ. ना.	251
	5.3 लागवडीलायक परंतु पडीत	हजार हेक्टर	2	917
6	पडीत जमीन			
	6.1 चालू पड	हजार हेक्टर	3	1364
	6.2 इतर पड	हजार हेक्टर	20	1216
7	पिकाखालील क्षेत्र			
	7.1 पिकाखालील निव्वळ क्षेत्र	हजार हेक्टर	295	17432
	7.2 दुसोटा क्षेत्र	हजार हेक्टर	15	4758
	7.3 एकूण पिकाखालील क्षेत्र	हजार हेक्टर	310	22190
8	ओलिता खालील क्षेत्र (2003-04)			
	8.1 निव्वळ ओलित क्षेत्र	हजार हेक्टर	47	2944
	8.2 एकूण ओलित क्षेत्र	हजार हेक्टर	98	3636
9	महत्वाच्या पिकाखालील क्षेत्र			
	9.1 तृणधान्ये	हजार हेक्टर	156	9217
	9.2 कडधान्ये	हजार हेक्टर	70	3384
	9.3 तेलबिया	हजार हेक्टर	18	3028
	9.4 ऊस	हजार हेक्टर	19	उ.ना
	9.5 कापूस	हजार हेक्टर	50	2840
10	पर्जन्य (सरासरी)	मि.मी.	1200	उ.ना
11	जमीन वहिती धारण संख्या (1995-96)			
	11.1 क्षेत्र 2 हेक्टरपेक्षा कमी	शंभर हेक्टर	166	66925
	11.2 क्षेत्र 2 ते 10 हेक्टर	शंभर हेक्टर	124	113083
	11.3 क्षेत्र 10 हेक्टरपेक्षा जास्त	शंभर हेक्टर	4	18788
सहा	जलसिंचन पूर्ण झालेले पाटबंधारे प्रकल्प व त्यांखालील लाभक्षेत्र			
1	मोठे पाटबंधारे प्रकल्प	संख्या	0	32
	1.1 लाभक्षेत्र	हजार हेक्टर	0	2327
2	मध्यम पाटबंधारे प्रकल्प	संख्या	9	178
	2.1 लाभक्षेत्र	हजार हेक्टर	56	692

दृष्टिक्षेपात

जिल्हा - नंदुरबार

अ.क्र.	बाब	परिमाण	जिल्हा	महाराष्ट्र
1	2	3	4	5
3	लघु पाटबंधारे प्रकल्प (राज्यक्षेत्र)	संख्या	44	2274
	3.1 लाभक्षेत्र	हजार हेक्टर	49	984
4	सिंचन विहिरीखाली भिजणारे क्षेत्र	हजार हेक्टर	25	597
सात	पशुसंवर्धन (पशुगणना -2003)			
1	एकूण पशुधन	हजार	843	36775
2	गो जातीय	हजार	381	16303
3	महिषवर्गीय	हजार	76	6145
4	मेंढया व शेळ्या	हजार	345	13779
5	कोंबडया व बदके	हजार	1228	37968
आठ	सहकार क्षेत्र			
1	सहकारी संस्था	संख्या	1635	184390
2	प्राथमिक कृषि सहकारी पतसंस्था	संख्या	159	21091
	2.1 सभासद संख्या	हजार	718	11840
	2.2 दिलेली कर्जे	लाख रु.	294	411497
	2.2 येणे कर्जे	लाख रु.	230	815126
3	सहकारी दुग्धसंस्था	संख्या	230	26277
नऊ	बीज			
1	विद्युतीकरण झालेली गावे	संख्या	935	40351***
2	बीज पुरवठा केलेले कृषी पंप संच	हजार	37	2573
3	विजेचा वापर			
	3.1 घरगुती	दशलक्ष कि.वॅ.तास	0.40	12916
	3.2 वाणिज्यिक	दशलक्ष कि.वॅ.तास	0.11	5420
	3.3 औद्योगिक	दशलक्ष कि.वॅ.तास	0.16	22515
	3.4 कृषि	दशलक्ष कि.वॅ.तास	1.30	10733
	3.5 इतर	दशलक्ष कि.वॅ.तास	0.07	76
	3.6 एकूण (3.1 ते 3.5)	दशलक्ष कि.वॅ.तास	2.04	51660

दृष्टिक्षेपात

जिल्हा - नंदुरबार

अ.क्र.	बाब	परिमाण	जिल्हा	महाराष्ट्र
1	2	3	4	5
दहा	परिवहन व दळणवळण			
1	रेल्वे मार्गाची एकूण लांबी	कि.मी.	90	5527
2	रस्त्यांनी जोडलेली गावे			
	2.1 बारमाही	संख्या	719	38262
	2.2 हंगामी	संख्या	228	1515
3	रस्त्यांची लांबी (पृष्ठांकित)			
	3.1 राष्ट्रीय महामार्ग (2005 अखेर)	कि.मी.	44	4367
	3.2 राज्य महामार्ग	कि.मी.	612	33406
	3.3 प्रमुख जिल्हामार्ग	कि.मी.	1080	48824
	3.4 इतर जिल्हामार्ग	कि.मी.	672	44792
	3.5 ग्रामीण रस्ते	कि.मी.	2057	97913
	3.6 एकूण (3.1 ते 3.5)	कि.मी.	4465	229302
अकरा	नोंदणीकृत कारखाने व रोजगार			
1	नोंदणीकृत कारखाने	संख्या	414	35849
2	नोंदणीकृत चालू कारखाने	संख्या	359	29256
	(त्यांतील कामगार)	संख्या	4077	1192619
3	साखर कारखाने	संख्या	3	101
	(साखरेचे उत्पादन)	हजार मे. टन	487	22.33
4	सहकारी सूत गिरण्या	संख्या	3	191
बारा	कर्मचारी गणना (1 जुलै 2004 रोजी भरलेली पदे)			
1	शासकीय	हजार	7	603
2	जिल्हा परिषदा	हजार	9	444
3	नगर परिषदा	हजार	1	569
4	महानगरपालिका	हजार	0	126

दृष्टिक्षेपात

जिल्हा - नंदुरबार

अ.क्र.	बाब	परिमाण	जिल्हा	महाराष्ट्र
1	2	3	4	5
तेरा	शिक्षण क्षेत्र			
1	प्राथमिक शिक्षण			
	1.1 एकूण शाळा	संख्या	1335	68644
	1.2 विद्यार्थी	हजार	190	11806
	1.3 शिक्षक	हजार	4	338
	1.4 प्रति शिक्षक विद्यार्थी	संख्या	43	35
2	माध्यमिक शिक्षण			
	2.1 एकूण शाळा	संख्या	308	19480
	2.2 विद्यार्थी	हजार	119	10893
	2.3 शिक्षक	हजार	3	285
	2.4 प्रति शिक्षक विद्यार्थी	संख्या	37	38
3	उच्च शिक्षण			
	3.1 संस्था	संख्या	27	1654
	3.2 एकूण विद्यार्थी	हजार	11	1094
4	तांत्रिक व व्यवसाय शिक्षण			
	4.1 व्यवसाय पदवी शिक्षण संस्था	संख्या	उ. ना.	278
	(प्रवेश क्षमता)	संख्या	उ. ना.	52751
	4.2 व्यवसाय पदविका शिक्षण संस्था	संख्या	उ. ना.	508
	(प्रवेश क्षमता)	संख्या	उ. ना.	61509
	4.3 शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	संख्या	6	361
	(प्रवेश क्षमता)	संख्या	966	66124
	4.4 अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	संख्या	1	202
	(प्रवेश क्षमता)	संख्या	79	25676
चौदा	सार्वजनिक आरोग्य			
1	रुग्णालये	संख्या	14	1028
2	दवाखाने	संख्या	22	2058
3	प्राथमिक आरोग्य केंद्रे	संख्या	49	1807
4	प्राथमिक आरोग्य उपकेंद्रे	संख्या	260	उ.ना
5	प्राथमिक आरोग्य पथके	संख्या	6	177

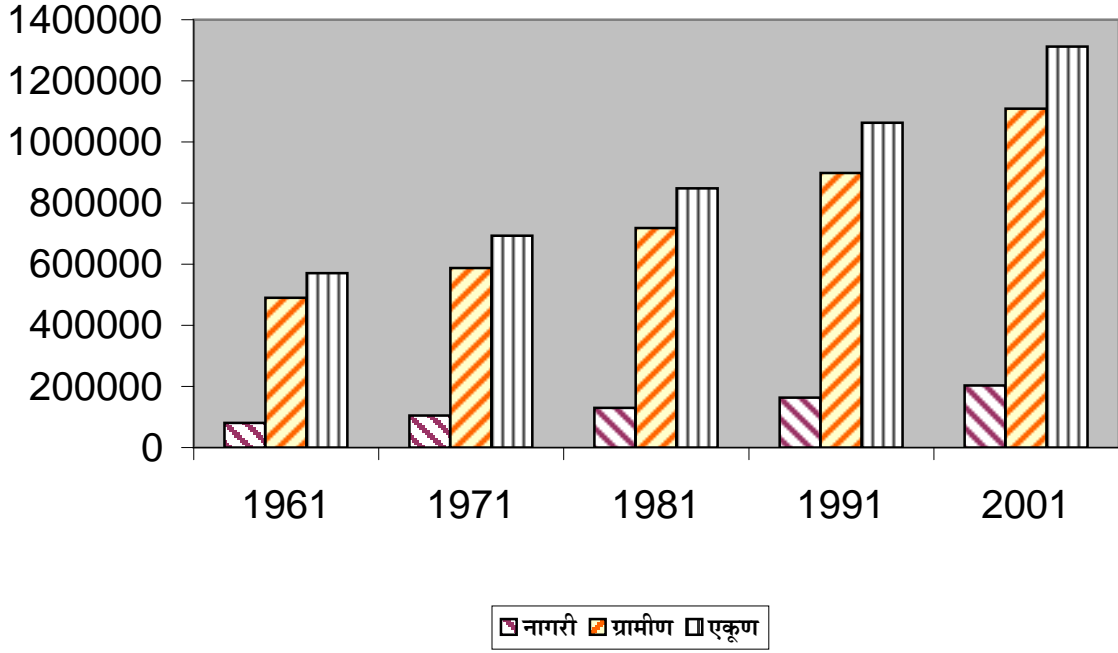
दृष्टिक्षेपात

जिल्हा - नंदुरबार

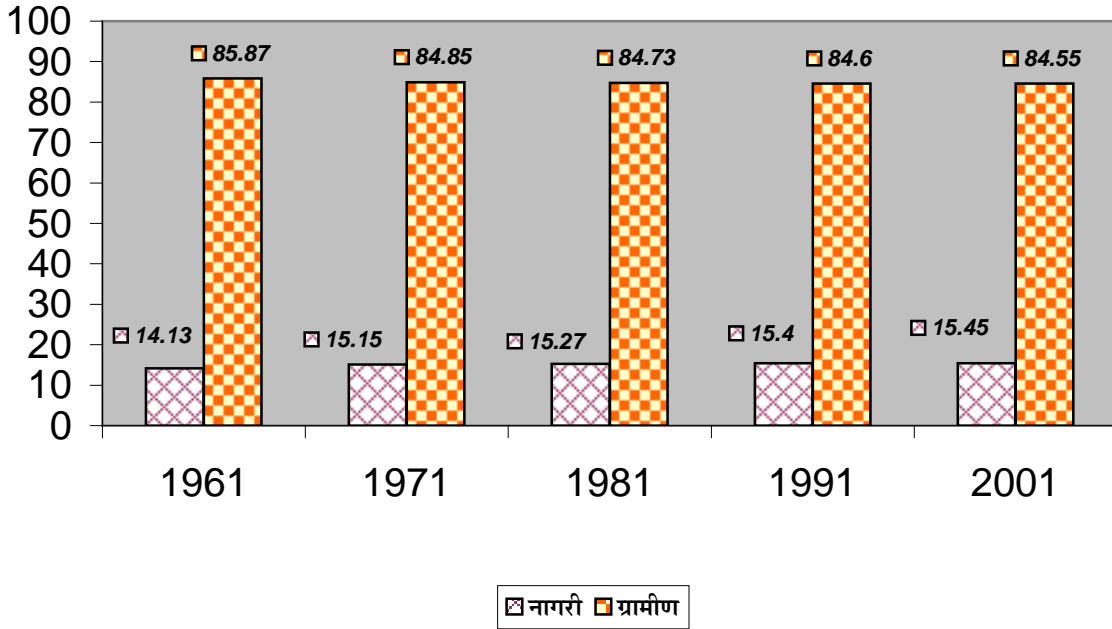
अ.क्र.	बाब	परिमाण	जिल्हा	महाराष्ट्र
1	2	3	4	5
पंधरा	आदिवासी कल्याणकारी योजना			
1	आदिवासी आश्रमशाळा	संख्या	125	1091
	(त्यांतील विद्यार्थी)	संख्या	47362	397034
सोळा	मागासवर्गीयांसाठी कल्याणकारी योजना			
1	मागासवर्गीयांसाठी वसतिगृहे	संख्या	40	271
	(त्यांतील विद्यार्थी)	संख्या	2793	22668
सतरा	सार्वजनिक वितरण व्यवस्था			
1	रास्त भावाची दुकाने	संख्या	993	50083
2	पुरविलेला एकूण साठा			
	2.1 गहू	हजार टन	16	392
	2.2 तांदूळ	हजार टन	41	228
3	शासकीय गोदामे	संख्या	29	1010
	(साठवण क्षमता)	हजार टन	15	587

* * *

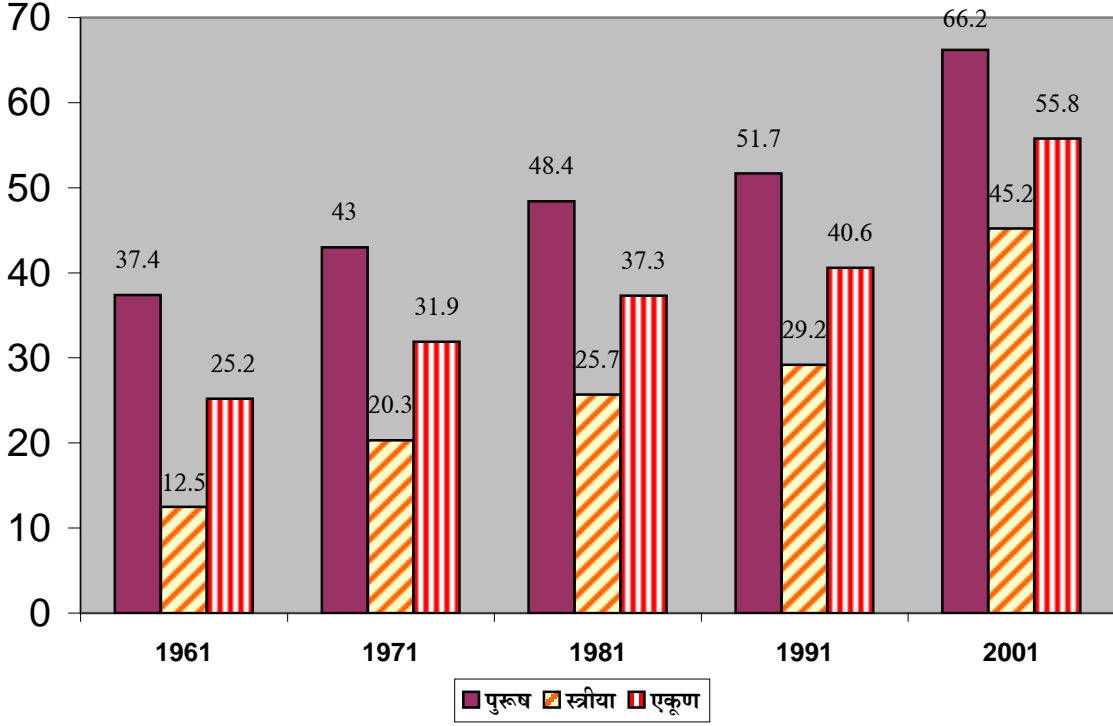
आलेख क्र.1
जिल्हयांची लोकसंख्या
(जनगणनानुसार)

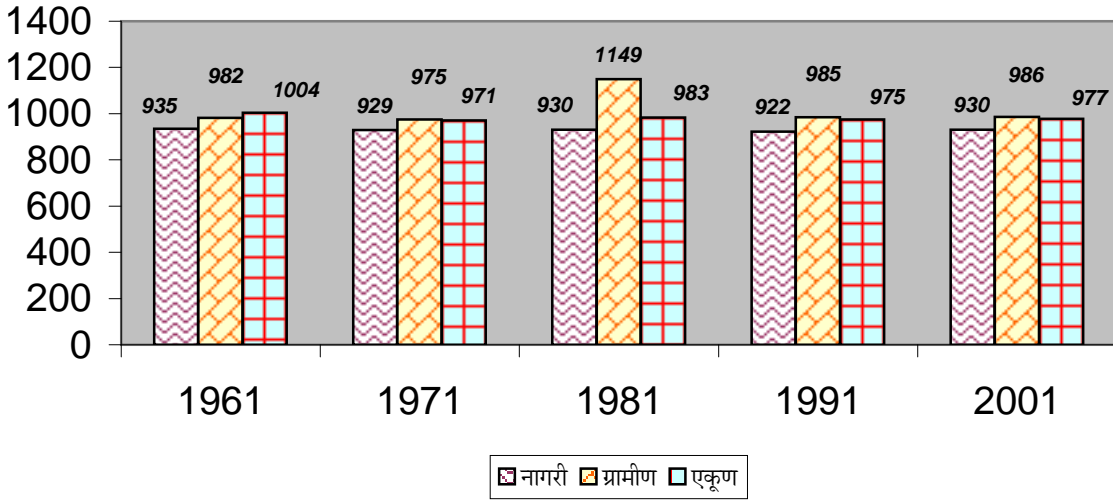
आलेख क्र.2
जिल्हयातील ग्रामीण व नागरी लोकसंख्येचे प्रमाण

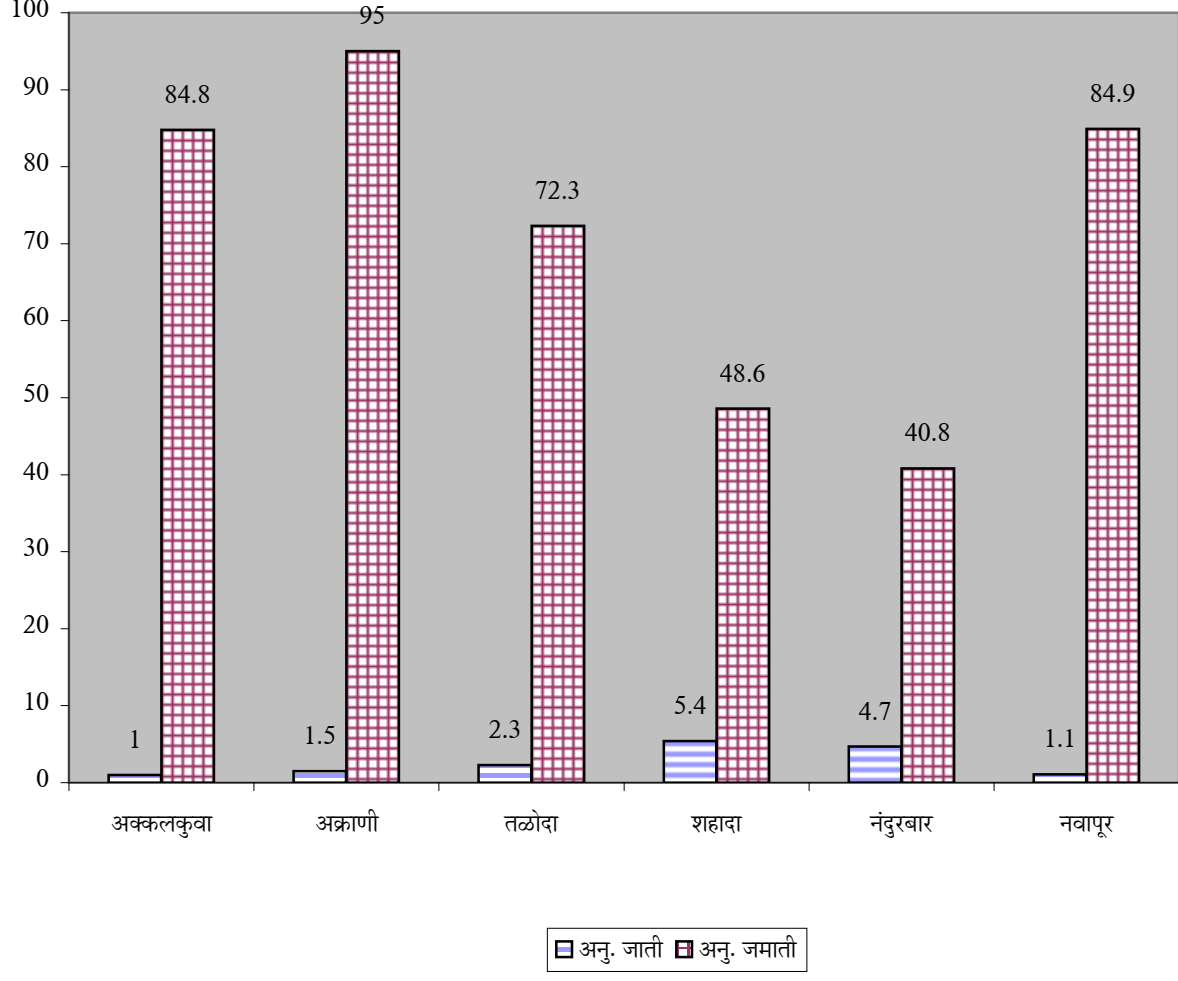
आलेख क्र.3
जिल्हयातील साक्षरतेचे प्रमाण
(जनगणनानुसार)

आलेख क्र.4
जिल्हयातील स्त्री - पुरुष प्रमाण
(जनगणनानुसार)

आलेख क्र.5
जिल्हयातील अनुसूचित जाती / जमातींच्या लोकसंख्येची तहसीलनिहाय टक्केवारी 2001 च्या
जनगणनेप्रमाणे

तक्ता क्रमांक - 1.1

निवडक निर्देशक

जिल्हा - नंदुरबार

संदर्भ कालावधी- 1960 ते 2006

अनु.	बाब	परिमाण	संदर्भ वर्ष						
			1960-61	1970-71	1980-81	1990-91	2003-04	2004-05	2005-06
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
एक	क्षेत्रफळ व लोकसंख्या :							2001	2001
1	क्षेत्रफळ	चौ.कि.मी.	12762	13143	13150	5034	5034	5034	5034
2	गावे	संख्या	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.	933	947	947	947
3	शहरे	संख्या	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.	5	5	5	5
4	एकूण लोकसंख्या	हजार	1361	1662	2050	1063	1309	1312	1312
5	शहरी लोकसंख्येचे प्रमाण	टक्के	14.13	15.16	15.27	15.4	15.47	15.45	15.45
6	घनता (लोकसंख्या प्रति चौ.कि.मी.)	संख्या	136	137	168	211	260	261	261
7	स्त्रिया प्रतिएक हजार पुरुष	संख्या	1004	971	983	975	977	977	977
दोन	साक्षरतेचे प्रमाण							2001	
1	पुरुष	टक्के	37.4	43.0	48.4	51.7	66.2	66.2	66.2
2	स्त्रिया	टक्के	12.5	20.3	25.7	29.2	45.6	45.2	45.2
3	एकूण	टक्के	25.2	31.9	37.3	40.6	56.1	55.8	55.8
4	ग्रामीण	टक्के	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.	34.5	51.4	51.1	51.1
5	नागरी	टक्के	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.	71.0	80.3	80.3	80.3
तीन	स्थानिक स्वराज्य संस्था								
1	महानगरपालिका	संख्या	0	0	0	0	0	0	0
2	नगरपरिषदा	संख्या	6	6	6	7	4	4	4
3	कटक मंडळे	संख्या	0	0	0	0	0	0	0
4	पंचायत समित्या	संख्या	10	10	10	10	6	6	6
5	ग्राम पंचायती	संख्या	601	903	921	980	479	501	501
चार	क्षेत्रवार जिल्हा व दरडोई उत्पन्न (चालू किमतीनुसार)								
1	निव्वळ जिल्हा उत्पन्न	कोटी रु	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.	1560	2301	2533
2	निव्वळ दरडोई उत्पन्न	रुपये	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.	11985	17068	18614
3	राज्याच्या उत्पन्नात जिल्ह्याचा हिस्सा	टक्के	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.	0.68	0.78	0.77
पाच	कृषि व सिंचन								
1	जंगलव्याप्त क्षेत्र	शंभर हेक्टर	6400	5830	5740	5390	3244	3244	3244
2	लागवडीलायक क्षेत्र	--"--	7320	7140	7310	7730	3062	3215	3215

तक्ता क्रमांक - 1.1

निवडक निर्देशक

जिल्हा - नंदुरबार

संदर्भ कालावधी- 1960 ते 2006

अनु.	बाब	परिमाण	संदर्भ वर्ष						
			1960-61	1970-71	1980-81	1990-91	2003-04	2004-05	2005-06
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
3	पिकांखालील एकूण क्षेत्र								
3.1	तृणधान्ये	शंभर हेक्टर	5200	5130	5780	5780	1333	1526	1483
3.2	कडधान्ये	--"--	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.	625	708	653
3.3	तेलबिया	--"--	1300	1090	940	1000	182	172	176
3.4	ऊस	--"--	30	30	100	180	87	80	179
3.5	कापूस	--"--	850	720	630	660	344	414	446
4	पिकांखालील निव्वळ क्षेत्र	--"--	7180	उ.ना.	7030	6994	2820	2892	2917
5	दुसोटा क्षेत्राचे निव्वळ पेरलेल्या क्षेत्राशी प्रमाण	टक्के	11.69	8.99	10.33	6.50	4.29	3.9	4.07
6	सिंचनाखालील स्थूल क्षेत्र	शंभर हेक्टर	380	830	740	1070	1145	1043	855
7	सिंचनाखालील स्थूल क्षेत्राचे एकूण पिकांखालील स्थूल क्षेत्राशी प्रमाण	टक्के	4.96	11.42	9.49	11.99	38.94	34.7	28.1
8	निव्वळ सिंचन क्षेत्र	शंभर हेक्टर	300	620	530	760	788	746	746
9	कालव्यांद्वारे सिंचित क्षेत्र	--"--	100	100	120	160	345	223	223
10	विहिरीद्वारे सिंचित क्षेत्र	--"--	190	450	420	600	443	524	524
11	इतर साधनांनी सिंचित क्षेत्र	--"--	0	0	0	0	0	0	0
सहा	कृषि अवजारे (कृषि गणना)								
1	लाकडी नांगर	हजार	101	97	103	110	70	71	70
2	लोखंडी नांगर	हजार	13	20	21	23	10	4	11
3	बैलगाड्या	हजार	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	19	19	15
4	ट्रॅक्टर	हजार	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	2	2	2
5	सिंचनाकरिता तेलावर चालणारे पंप	संख्या	3836	11187	7120	5904	746	196	196
6	सिंचनाकरिता विद्युत्पंप	संख्या	81	1651	16909	15912	33217	36208	36865
7	उसाचे चरक								
7.1	शक्तीवर चालणारे	संख्या	126	50	13	44	67	21	21
7.2	बैलाच्या मदतीने	संख्या	90	11	36	42	45	4	3

तक्ता क्रमांक - 1.1

निवडक निर्देशक

जिल्हा - नंदुरबार

संदर्भ कालावधी- 1960 ते 2006

अनु.	बाब	परिमाण	संदर्भ वर्ष						
			1960-61	1970-71	1980-81	1990-91	2003-04	2004-05	2005-06
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
	पशुधन (पशुगणना)		1967	1977	1982	1987	1997	1997	2003
1	एकूण पशुधन	हजारात	948	936	उ.ना.	1969	872	872	843
2	दुभत्या गायी	--"--	45	53	63	71	54	54	51
3	दुभत्या म्हशी	--"--	20	26	44	36	24	24	32
4	शेळ्या व मेंढ्या	--"--	274	338	385	420	314	314	345
5	कोंबड्या व तत्सम पक्षी	--"--	314	341	617	547	1219	1219	1228
	आठ								
1	एकूण मत्स्य उत्पादन	मे. टन	0	0	1201	560	193	499	791
2	मच्छीमार सहकारी संस्था	संख्या	0	0	12	49	28	17	18
3	संस्थातील सभासद	संख्या	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	1894	2112	1182
	नऊ								
	सहकार क्षेत्र								
1	संस्था								
1.1	कृषि पतसंस्था	संख्या	764	669	599	728	301	301	302
1.2	बिगर कृषि पतसंस्था	संख्या	181	786	998	1515	183	239	252
1.3	उत्पादक संस्था	संख्या	276	448	645	1393	916	451	410
1.4	पणन संस्था	संख्या	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	25	31	34
1.5	सामाजिक सेवा संस्था	संख्या	0	0	0	0	309	475	637
2	सभासद								
2.1	कृषि पतसंस्था	हजारात	37	135	222	239	144	151	151
2.2	बिगर कृषि पतसंस्था	हजारात	12	66	77	265	76	184	184
2.3	उत्पादक संस्था	हजारात	29	53	126	265	256	148	148
2.4	पणन संस्था	हजारात	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	24	25
2.5	सामाजिक सेवा संस्था	हजारात	0	0	0	0	0	39	39
3	खेळते भांडवल								
3.1	कृषि पतसंस्था	लाख रुपये	328	1772	उ.ना.	26876	5495	6447	6447
3.2	बिगर कृषि पतसंस्था	लाख रुपये	67	475	705	16146	21144	45084	45084
3.3	उत्पादक संस्था	लाख रुपये	118	749	6285	15639	72151	59078	59078
3.4	पणन संस्था	लाख रुपये	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	559	559
3.5	सामाजिक सेवा संस्था	लाख रुपये	0	0	0	0	856	1055	1055

तक्ता क्रमांक - 1.1

निवडक निर्देशक

जिल्हा - नंदुरबार

संदर्भ कालावधी- 1960 ते 2006

अनु.	बाब	परिमाण	संदर्भ वर्ष						
			1960-61	1970-71	1980-81	1990-91	2003-04	2004-05	2005-06
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
4	दिलेली कर्जे								
4.1	शेती पतसंस्था	लाख रुपये	256	522	1099	18559	2865	2246	2246
4.2	बिगर शेती पतसंस्था	लाख रुपये	0	0	0	194	43635	52008	52008
4.3	उत्पादक संस्था	लाख रुपये	7065	उ.ना.	उ.ना.	25510	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.
4.4	पणन संस्था	लाख रुपये	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.
4.5	सामाजिक सेवा संस्था	लाख रुपये	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.
दहा	विजेचा वापर								
1	घरगुती	हजार कि.वॅ.तास	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	56	55	40
2	वाणिज्यिक	हजार कि.वॅ.तास	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	9	11	11
3	औद्योगिक	हजार कि.वॅ.तास	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	250	69	16
4	कृषि	हजार कि.वॅ.तास	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	1	219	130
5	इतर	हजार कि.वॅ.तास	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	6	91	7
6	एकूण	हजार कि.वॅ.तास	4.81	27.46	72.13	194.98	322	376	204
7	विद्युतीकरण झालेली गावे	संख्या	4	493	903	1532	947	947	947
अकरा	वाहतूक व दळणवळण								
1	रस्त्यांची एकूण लांबी	कि.मी.	2092	4280	7636	8474	4329	4408	4408
2	दर 100 चौ.कि.मी. क्षेत्रामागे रस्त्यांची लांबी	कि.मी.	16.04	32	58.2	64.4	86	88	88
3	दरलाख लोकसंख्ये मागेरस्त्याची लांबी,	कि.मी.	155	258	459	334	331	337	337
4	एकूण मालवाहतूक वाहने	संख्या	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	22003	25262	25262
5	एकूण प्रवासी वाहने	संख्या	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	7587	8595	8595
6	रेल्वे मार्गाची एकूण लांबी	कि.मी.	184	172	172	172	90	90	90
7	डाक कार्यालये	संख्या	178	301	403	435	193	196	196
8	तार कार्यालये	संख्या	16	33	63	173	20	20	20
9	दूरध्वनी	संख्या	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	18	26	26
बारा	नोंदणीकृत कारखाने व रोजगार								
1	चालू कारखाने	संख्या	194	122	105	345	396	381	381
2	कामगारांची दैनिक उपस्थिती	संख्या 00	5	8	8	12	9	5	5

तक्ता क्रमांक - 1.1

निवडक निर्देशक

जिल्हा - नंदुरबार

संदर्भ कालावधी- 1960 ते 2006

अनु.	बाब	परिमाण	संदर्भ वर्ष						
			1960-61	1970-71	1980-81	1990-91	2003-04	2004-05	2005-06
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
तेरा	शिक्षण								
1	प्राथमिक								
1.1	संस्था	संख्या	1197	1616	1817	2080	1352	1876	1335
1.2	विद्यार्थी	हजारात	148	208	256	290	160	151	190
1.3	शिक्षक	संख्या	4185	6060	6792	7915	4499	5616	4371
1.4	प्रति शिक्षक विद्यार्थी	संख्या	35	34	38	37	35	27	43
2	माध्यमिक व उच्च माध्यमिक								
2.1	संस्था	संख्या	53	147	182	243	206	327	308
2.2	विद्यार्थी	हजारात	16	43	89	95	101	119	118
2.3	शिक्षक	संख्या	595	1738	3212	3289	2939	2725	3185
2.4	प्रति शिक्षक विद्यार्थी	संख्या	27	25	28	29	35	44	37
3	महाविद्यालये								
3.1	संस्था	संख्या	5	14	15	79	17	27	27
3.2	विद्यार्थी	हजारात	1	7	12	97	11	13	11
3.3	शिक्षक	संख्या	72	239	552	2944	417	451	462
3.4	प्रति शिक्षक विद्यार्थी	संख्या	14	29	22	30	27	29	24
चौदा	सार्वजनिक आरोग्य								
1	दवाखाने	संख्या	11	58	उ.ना.	46	22	22	22
2	रुग्णालये	संख्या	1	3	6	10	14	14	14
3	प्राथमिक आरोग्य केंद्रे	संख्या	2	25	21	84	49	49	49
4	प्राथमिक आरोग्य उपकेंद्रे	संख्या	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	260	260	260
5	खाटा	संख्या	133	441	755	1218	676	729	729
6	दर लाख लोकसंख्येमागे खाटा	संख्या	15	27	45	48	52	56	54
पंधरा	संकीर्ण								
1	बँक शाखा	संख्या	26	84	142	289	88	85	45
2	दूरदर्शन केबल चालक	संख्या	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	99	82	77
3	दूरदर्शन केबल धारक	संख्या	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	14013	13683	14061
4	गोबर गॅस संयंत्रे	संख्या	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	250	0	200

आधार :- जिल्हा सांख्यिकी कार्यालय, नंदुरबार

तक्ता क्रमांक - 2.1
लोकसंख्या विषयक निवडक आकडेवारी

जिल्हा - नंदुरबार

संदर्भ वर्ष : जनगणना 2001

अ. क्र.	बाब/ तहसील	ग्रामीण/ नागरी	क्षेत्र चौ.कि.मी.	लोकसंख्या			कुटुंबांची संख्या	लोकसंख्येची घनता	सी-पुरुष प्रमाण
				एकूण	पुरुष	स्त्रिया			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1	अक्कलकुवा	एकूण	868.37	177737	90706	87031	31849	205	959
		ग्रामीण	868.37	177737	90706	87031	31849	205	959
		नागरी	0.00	0	0	0	0	0	0
2	अक्राणी	एकूण	773.05	136504	67967	68537	21793	177	1008
		ग्रामीण	773.05	136504	67967	68537	21793	177	1008
		नागरी	0.00	0	0	0	0	0	0
3	तळोदा	एकूण	343.20	128531	64725	63806	24239	375	985
		ग्रामीण	341.04	103495	51945	51550	19860	303	992
		नागरी	2.16	25036	12780	12256	4379	11590	959
4	शहादा	एकूण	990.69	335346	170504	164842	63120	338	967
		ग्रामीण	988.24	282056	142831	139225	53679	285	975
		नागरी	2.45	53290	27673	25617	9441	21751	926
5	नंदुरबार	एकूण	1082.24	294084	149514	144570	55897	272	967
		ग्रामीण	1050.83	199716	100396	99320	39474	190	989
		नागरी	31.41	94368	49118	45250	16423	3004	921
6	नवापूर	एकूण	976.68	239507	120095	119412	48523	245	994
		ग्रामीण	962.18	209528	104668	104860	43027	217	1002
		नागरी	14.50	29979	15427	14552	5496	2067	943
एकूण जिल्हा	एकूण	एकूण	5034.23	1311709	663511	648198	245421	261	977
		ग्रामीण	4983.71	1109036	558513	550523	209682	223	986
		नागरी	50.52	202673	104998	97675	35739	4012	930

तक्ता क्रमांक - 2.1
लोकसंख्या विषयक निवडक आकडेवारी

जिल्हा - नंदुरबार

संदर्भ वर्ष : जनगणना 2001

अ. क्र.	बाब/ तहसील	ग्रामीण/ नागरी	गावांची संख्या	शहरांची संख्या	साक्षरता (%)			मागासवर्गीय लोकसंख्या (%)		प्रक्षेपित लोकसंख्या (1 मार्च 2005)
					एकूण	पुरुष	स्त्रिया	अनुसूचित जाती	अनुसूचित जमाती	
(1)	(2)	(3)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)
1	अक्कलकुवा	एकूण	193	0	44.90	55.30	34.00	1.00	84.80	183062
		ग्रामीण	193	0	44.90	55.30	34.00	1.00	84.80	183062
		नागरी	0	0	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
2	अक्राणी	एकूण	163	0	41.90	48.20	35.60	1.50	95.00	140594
		ग्रामीण	163	0	41.90	48.20	35.60	1.50	95.00	140594
		नागरी	0	0	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
3	तळोदा	एकूण	93	1	54.10	65.10	43.10	2.30	72.30	134149
		ग्रामीण	93	0	50.20	61.50	38.80	1.80	83.00	
		नागरी	0	1	69.80	78.80	60.50	4.40	28.20	
4	शहादा	एकूण	183	2	60.30	71.70	48.60	5.40	48.60	349154
		ग्रामीण	183	0	55.90	68.20	43.40	5.10	55.70	
		नागरी	0	2	82.90	89.60	75.80	6.80	11.10	
5	नंदुरबार	एकूण	153	1	65.50	76.50	54.20	4.70	40.80	309554
		ग्रामीण	153	0	57.30	69.90	44.50	3.50	55.00	
		नागरी	0	1	82.50	89.50	74.90	7.10	10.90	
6	नवापूर	एकूण	162	1	52.70	62.50	42.90	1.10	84.90	248798
		ग्रामीण	162	0	49.20	59.40	39.00	0.60	93.30	
		नागरी	0	1	77.40	83.60	70.80	4.90	25.90	
एकुण जिल्हा		एकूण	947	5	55.80	66.20	45.20	3.20	65.50	1365311
		ग्रामीण	947	0	51.10	62.00	40.00	2.60	74.70	
		नागरी	0	5	80.30	87.40	72.70	6.40	15.30	

आधार - भारताची जनगणना.

तक्ता क्रमांक - 2.2
लोकसंख्या आणि वृद्धीदर

जिल्हा- नंदुरबार

संदर्भ वर्ष : 1951 -2001

अ.क्र.	तालुका	जन गणना वर्ष	ग्रामीण/ नागरी	लोकसंख्या			दशवार्षिक वृद्धीदर	वार्षिक चक्रवाढ वृद्धीदर
				एकूण	पुरुष	स्त्रिया		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1	अक्कलकुवा	2001	ग्रामीण	177737	90706	87031	32.75	3.28
			नागरी	0	0	0	0.00	0.00
		1991	ग्रामीण	133880	67512	66368	33.56	3.36
			नागरी	7711	4464	3247	0.00	0.00
		1981	ग्रामीण	100237	50095	50142	27.35	2.74
			नागरी	0	0	0	0.00	0.00
		1971	ग्रामीण	78707	39855	38852	37.22	3.72
			नागरी	0	0	0	0.00	0.00
		1961	ग्रामीण	57357	29270	28087	33.46	3.35
			नागरी	0	0	0	0.00	0.00
1951	ग्रामीण	43	22	23	0.00	0.00		
	नागरी	0	0	0	0.00	0.00		
2	धडगांव	2001	ग्रामीण	136504	67967	68537	40.85	4.08
			नागरी	0	0	0	0.00	0.00
		1991	ग्रामीण	96912	48630	48282	53.14	5.31
			नागरी	0	0	0	0.00	0.00
		1981	ग्रामीण	63285	31623	31662	38.73	3.87
			नागरी	0	0	0	0.00	0.00
		1971	ग्रामीण	45619	23190	22429	30.46	3.05
			नागरी	0	0	0	0.00	0.00
		1961	ग्रामीण	34967	17972	16995	55.29	5.53
			नागरी	0	0	0	0.00	0.00
1951	ग्रामीण	23	11	11	0.00	0.00		
	नागरी	0	0	0	0.00	0.00		

तक्ता क्रमांक - 2.2
लोकसंख्या आणि वृद्धीदर

जिल्हा- नंदुरबार

संदर्भ वर्ष : 1951 -2001

अ.क्र.	तालुका	जन गणना वर्ष	ग्रामीण/ नागरी	लोकसंख्या			दशवार्षिक वृद्धीदर	वार्षिक चक्रवाढ वृद्धीदर
				एकूण	पुरुष	स्त्रिया		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
3	तळोदा	2001	ग्रामीण	103495	51945	51550	35.76	3.58
			नागरी	25036	12780	12256	15.37	1.54
		1991	ग्रामीण	76231	38125	38106	15.89	1.59
			नागरी	21700	11066	10634	8.20	0.82
		1981	ग्रामीण	65777	32963	32814	23.09	2.31
			नागरी	20055	10281	9774	17.79	1.78
		1971	ग्रामीण	53437	26987	26450	8.87	0.89
			नागरी	17026	8665	8361	16.29	1.63
		1961	ग्रामीण	49079	24367	24712	11.76	1.18
			नागरी	14641	7521	7120	21.09	2.11
1951	ग्रामीण	44	22	22	0.00	0.00		
	नागरी	12	6	6	0.00	0.00		
4	शहादा	2001	ग्रामीण	282056	142831	139225	9.74	0.97
			नागरी	53390	27673	25617	67.42	6.74
		1991	ग्रामीण	257019	131228	125791	22.71	2.27
			नागरी	31890	16460	15430	27.79	2.78
		1981	ग्रामीण	209458	106007	103451	26.70	2.67
			नागरी	24955	12899	12056	35.94	3.59
		1971	ग्रामीण	165324	83854	81470	16.31	1.63
			नागरी	18358	9601	8757	37.64	3.76
		1961	ग्रामीण	142134	71336	70798	14.52	1.45
			नागरी	13338	6986	6352	27.80	2.78
1951	ग्रामीण	124	62	62	0.00	0.00		
	नागरी	10	5	5	0.00	0.00		

तक्ता क्रमांक - 2.2
लोकसंख्या आणि वृद्धीदर

जिल्हा- नंदुरबार

संदर्भ वर्ष : 1951 -2001

अ.क्र.	तालुका	जन गणना वर्ष	ग्रामीण/ नागरी	लोकसंख्या			दशवार्षिक वृद्धीदर	वार्षिक चक्रवाढ वृद्धीदर
				एकूण	पुरुष	स्त्रिया		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
5	नंदुरबार	2001	ग्रामीण	199716	100396	99320	17.49	1.75
			नागरी	94368	49118	45250	20.40	2.04
		1991	ग्रामीण	169985	85520	84465	17.90	1.79
			नागरी	78378	40808	37570	19.85	1.99
		1981	ग्रामीण	144172	72578	71594	12.21	1.22
			नागरी	65394	34012	31382	20.94	2.09
		1971	ग्रामीण	128488	65170	63318	14.85	1.49
			नागरी	54070	28029	26041	31.70	3.17
		1961	ग्रामीण	111872	56290	55582	33.71	3.37
			नागरी	41055	21111	19944	19.71	1.97
1951	ग्रामीण	84	42	41	0.00	0.00		
	नागरी	34	17	17	0.00	0.00		
6	नवापूर	2001	ग्रामीण	209528	104668	104860	21.40	2.14
			नागरी	29979	15427	14552	25.13	2.51
		1991	ग्रामीण	172592	86318	86274	27.32	2.73
			नागरी	23958	12353	11605	25.34	2.53
		1981	ग्रामीण	135562	67470	68092	16.65	1.67
			नागरी	19115	9918	9197	25.57	2.56
		1971	ग्रामीण	116216	58527	57689	23.34	2.33
			नागरी	15522	7957	7265	32.31	3.23
		1961	ग्रामीण	94223	47761	46462	29.99	2.99
			नागरी	11505	5996	5509	32.31	3.23
1951	ग्रामीण	72	37	36	0.00	0.00		
	नागरी	9	5	4	0.00	0.00		

तक्ता क्रमांक - 2.2
लोकसंख्या आणि वृद्धीदर

जिल्हा- नंदुरबार

संदर्भ वर्ष : 1951 -2001

अ.क्र.	तालुका	जन गणना वर्ष	ग्रामीण/ नागरी	लोकसंख्या			दशवार्षिक वृद्धीदर	वार्षिक चक्रवाढ वृद्धीदर
				एकूण	पुरुष	स्त्रिया		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
	एकूण जिल्हा	2001	ग्रामीण	1109036	558513	550523	23.38	2.33
		नागरी	202673	104998	97675	23.86	2.38	
		1991	ग्रामीण	898908	452869	446039	22.17	2.22
		नागरी	163637	85151	78486	29.90	2.99	
		1981	ग्रामीण	718491	311236	357755	20.06	2.01
		नागरी	129519	67110	62409	39.08	3.90	
		1971	ग्रामीण	587791	297583	290208	21.06	2.11
		नागरी	104976	54252	50424	33.30	3.33	
		1961	ग्रामीण	489632	246996	242636	31.29	3.13
		नागरी	80539	41614	38925	10.43	1.04	
		1951	ग्रामीण	390	196	195	0.00	0.00
		नागरी	65	33	32	0.00	0.00	

टिप :- सन 1951 ची लोकसंख्या हजारात आहे.

आधार - भारताची जनगणना

तक्ता क्रमांक - 2.3

शहरांची वर्गवारी आणि त्यांची लोकसंख्या

जिल्हा : नंदुरबार

संदर्भ वर्ष : 2001

अ. क्र.	शहराचे नाव	शहराचे वर्गीकरण	लोकसंख्या			लोकसंख्या वाढीचा दशवार्षिक वृद्धीदर
			एकूण	पुरुष	स्त्रिया	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1	तळोदा	क वर्ग .न.पा.	25036	12780	12256	15.37
2	शहादा	ब वर्ग .न.पा.	49696	25751	23945	64.42
3	पुरूषोत्तमनगर ता शहादा	गणना शहर	3594	1922	1672	(-79.35)
4	नंदुरबार	ब वर्ग .न.पा.	94368	49118	45250	20.40
5	नवापूर	क.वर्ग.न.पा	29979	15427	14552	25.13
एकूण नागरी			202673	104998	97675	23.86

आधार - भारताची जनगणना.

तक्ता क्रमांक - 2.4

मुख्य व सीमांतिक काम करणा-यांचे उद्योग गटनिहाय वर्गीकरण

जिल्हा - नंदुरबार

संदर्भ वर्ष : 2001

अ. क्र.	काम करणा-यांचे क्षेत्र	एकूण	ग्रामीण	नागरी
1	2	3	4	5
मुख्य काम करणारे				
1	शेतकरी	177962	176586	1376
2	शेतमजूर	180009	175197	4812
3	वस्तुनिर्माण प्रक्रिया, सेवा व दुरुस्त्या इ. घरगुती उद्योगात काम करणारे	7331	5711	1620
4	इतर काम करणारे	93019	45891	47128
5	एकूण मुख्य काम करणारे	458321	403385	54936
सीमांतिक काम करणारे				
6	शेतकरी	27605	27527	78
7	शेतमजूर	111913	110638	1275
8	वस्तुनिर्माण प्रक्रिया, सेवा व दुरुस्त्या इ. घरगुती उद्योगात काम करणारे	2914	2448	466
9	इतर काम करणारे	121193	116915	4278
10	एकूण सीमांतिक काम करणारे	263625	257528	6097
काम करणा-यांचे वर्गीकरण				
11	एकूण काम करणारे	721946	660913	61033
12	काम करणा-यांची एकूण लोकसंख्येशी टक्केवारी	46.51	49.62	29.48
13	एकूण काम न करणारे	701676	558761	142915
14	काम न करणा-यांची एकूण लोकसंख्येशी टक्केवारी	53.49	50.38	70.52
15	जिल्हाची एकूण लोकसंख्या	1311709	1109036	202673

आधार - भारताची जनगणना

तक्ता क्रमांक - 2.5
धर्म व वयोगटानुसार लोकसंख्या

जिल्हा - नंदुरबार

संदर्भ वर्ष : 2001

अ.क्र.	बाब	एकूण	ग्रामीण	नागरी
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
धर्मानुसार				
1	हिंदू	1198481	1049483	148998
2	मुस्लिम	71215	24781	46434
3	ख्रिश्चन	17953	16328	1625
4	शिख	580	324	256
5	बौध्द	5161	3593	1568
6	जैन	5949	2259	3690
7	इतर	12370	12268	102
	एकूण	1311709	1109036	202673
वयोगटानुसार सन- 1991प्रमाणे				
1	0 ते 9 वर्ष	662371	534465	127906
2	10 ते 14 वर्ष	309274	243043	66231
3	15 ते 19 वर्ष	232259	174870	57389
4	20 ते 24 वर्ष	215262	164939	50323
5	25 ते 29 वर्ष	200090	157871	42219
6	30 ते 34 वर्ष	175290	139417	35873
7	35 ते 39 वर्ष	155786	123127	32659
8	40 ते 49 वर्ष	233637	187757	45880
9	50 ते 59 वर्ष	164075	135463	28612
10	60 ते 80 व त्यावरील	162899	132400	30499
11	वर्ग अनिर्देशित	8720	6470	2250
	एकूण	2519663	1999822	519841

टिप :- वयोगटानुसार 1991 च्या जनगणना प्रमाणे असून नंदुरबार व धुळे जिल्हयाची एकत्रित आहे.

आधार - भारताची जनगणना

तक्ता क्रमांक - 2.6
दारिद्र्य रेषेखालील ग्रामीण कुटुंबे

जिल्हा :- नंदुरबार

संदर्भ - 1998

अ. क्र	तालुका	ग्रामीण कुटुंबांची एकूण संख्या	दारिद्र्य रेषेखालील ग्रामीण कुटुंबे												दारिद्र्य रेषेखालील एकूण कुटुंबांची संख्या	दारिद्र्य रेषेखालील कुटुंबांची टक्के वारी
			अनुसूचित जाती			अनुसूचित जमाती			इतर			एकूण				
			शेतकरी	शेतमजूर	इतर	शेतकरी	शेतमजूर	इतर	शेतकरी	शेतमजूर	इतर	शेतकरी	शेतमजूर	इतर		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)
1	अ.कुवा	31323	0	91	15	8381	15725	1753	203	345	207	8584	16161	1975	26720	85.30
2	अक्राणी	21363	2	118	74	6691	10053	1821	51	149	62	6744	10320	1957	19021	89.04
3	तळोदा	20684	27	220	69	4873	9948	473	204	632	168	5104	10800	718	16618	80.34
4	शहादा	59196	261	1834	880	4753	13530	3907	3177	6830	4945	8191	22194	9732	40117	67.77
5	नंदुरबार	45403	386	748	455	4468	17983	489	2590	3055	2126	7444	21786	3370	32600	71.80
6	नवापूर	43218	0	85	25	12909	14407	3832	43	257	165	12952	12749	4022	31723	73.40
एकूण		221187	676	3096	1518	42075	81646	12275	6268	11268	7673	49019	94010	21774	166799	75.41

आधार:- प्रकल्प संचालक, जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा, नंदुरबार